

ROMEO

WILLIAM
SHAKESPEARE

JAK SE VÁM LÍBÍ?

AS YOU LIKE IT

NAKLADATELSTVÍ ROMEO

Tato kniha vychází za finanční podpory Ministerstva kultury České republiky.

Jak se vám líbí? je zřejmě nejradostnější komedie, jakou Shakespeare napsal. Vznikla těsně před koncem 16. století. Završila období tvorby, ve které autor v osmi historických hrách odhaloval kořeny, z nichž vyrostla jeho země, a v osmi komediích zkoumal ty zábavnější stránky lidské existence. Po přelomu století nastává v jeho tvorbě výrazný zlom, který naznačuje proměnu autorova vnímání světa a postoje k životu. S pohledem upřeným do nitra člověka píše své nejslavnější tragédie a v hrstce zbývajících komedií nechává postupně houstnout stíny smutku a skepse. V prosluněné komedii **Jak se vám líbí?** je jich ale ještě poskrovnu. Jako by si dramatik potřeboval dokázat, že život má smysl a člověk je strůjcem svého štěstí.

Hra se pravděpodobně uváděla v roce 1600 v novém divadle *Globe*. V roli šaška zde vystoupil i nový člen herecké *Společnosti lorda komořího* Robert Armin, s nímž se rejstřík Shakespearových postav rozšířil o typ intelektuálního klauna. Coby zdatný zpěvák a muzikant byl Armin pro soubor přínosem i s ohledem na měnící se vkus publika, které podle panující módy stále více prahlo po výpravnějších produkcích s větším podílem hudby, zpěvu a tance. Komedie **Jak se vám líbí?** jim v tomto směru vycházela vstříc. V žádné jiné hře nemá Shakespeare tolik písní jako zde.

Literárním pramenem byl autorovi pastorální román Thomase Lodge *Rosalinda: Eufuův zlatý odkaz* (*Rosalynde: Euphuus' Golden Legacie*, 1590), který Lodge napsal zčásti na podkladě epické básně ze 14. století. Shakespeare se jistě nechal inspirovat i jinými tituly pastorální literatury, jako byla zejména *Arkádie* (*Arcadia*, 1590) Philipa Sidneyho. Bezprostředním podnětem k dramatické adaptaci mu pak zřejmě byly dvě hry o zbojníkovi Robinu Hoodovi, které v roce 1598 uváděla konkurenční herecká *Společnost lorda admirála*.

Lodge napsal román zdobným „euphuistickým“ stylem a proložil text množstvím básní v bukolickém duchu. Shakespeare přebral základní příběh románu včetně hlavních postav a romantických kulís lesa jako útočiště před zlobou světa. Jeho adaptace ale oproti předloze zvýraznila mnohé kontury. Autor posílil rodinné vazby a paralelní strukturu hry. Ostrým a psychologicky málo motivovaným rozlišením postav na dobré a zlé dal hře pohádkové vyznění. Nakonec se v lůnu Ardenského lesa ti zlí napraví a hra vyvrcholí dokonce čtyřnásobnou svatbou.

Byl by to banální příběh hraničící až s nejapnou parodií, kdyby tu příběh hrál podstatnou roli. A tak tomu vsutku není. Shakespeareova dramaturgie látky je pozoruhodně nedramatická. Zatímco v románě se lidé zabíjejí a přepadají, jsou zde náznaky incestu, ba dokonce kanibalismu, a šťastnému konci předchází rozhodující válečný střet, v Shakespeareově adaptaci nic tak vypjatého není. Hra dokonce postrádá klasickou dramatickou strukturu. Vše dějově podstatné se odehraje v prvním a zčásti druhém jednání a pak až na samém konci. Hlavním nositelem divadelního účinku zde není dramatický příběh, ale navýsost zábavný střet povah, názorů na lásku a postojů k životu. To tvoří pravou matérii a největší hodnotu hry. Děj je pak především nástrojem, jak ohňostroj vtupu vyprovokovat.

Víru v ozdravnou moc přírody vyjádřil dramatik už v komedii **Sen čarovné noci**, kde je náprava věcí lidských v rukou rozmarných víl, skřítek a jiných čarovných sil. I ve hře **Jak se vám líbí?** se v magickém prostředí lesa zázračně napraví dva zlosyni. Shakespeare ale obohatil romantický pastorální azyl o závažnější rys. Až zde, daleko od „nablýskané falše“ dvora, se vše ukazuje v pravém světle. Až vyhnání do „ráje“ si mohou lidé uvědomit, co je v životě důležité.

Testu pravdivosti v prostředí Ardenského lesa autor podrobuje dvě základní témata hry. Tím prvním je samozřejmě láska. V obvyklém tematickém zrcadlení staví vedle sebe Shakespeare dokonce hned čtyři milostné páry. K dvěma šlechtickým dvojicím a páru pastorálních milenců převzatým z románu přidává zcela nesourodou dvojici, kterou tvoří dvorský šašek Brus a venkovská děvečka Audrey. Nabízí tak skutečně přepestřý pohled na nejrůznější odstíny lásky od lásky romantické k lásce přízemně konzumní, od parodie milostného vyzývání až k ryzímu spalujícímu citu.

Mnoho prostoru je věnováno konfrontaci různých postojů k životu. Tu určuje už skutečnost, že se tu vedle sebe ocitají lidé v té nejširší škále společenského spektra. Vyhnaný vévoda se suitou vznešených pánů nesou v sobě odvěkou romantickou touhu uniknout ze zkažené společnosti a žít prostým životem v panenské přírodě. Přestože tvrdí, že by „neměnili“, je zřejmé, že takový „život v pravdě“ je pro ně záležitostí přechodnou až sváteční. Na konci hry se ostatně rádi vracejí do opovrhované civilizace. Jak odlišný je vedle jejich apartní pózy věcný a poctivý přístup k životu v podání ovčáka Corina. Další dvě připsané postavy, pasačka koz Audrey a venkovský hňup William, rozšiřují panoptikum postav o vděčné komické kariatury.

Společnými pozorovateli, ale zcela protikladnými komentátory tohoto lidského hemžení jsou šašek Brus a cynický melancholik Jacques, jehož rovněž autor do hry dopsal. Šašek Brus ve shodě se svým strakatým šaš-

kovským hávem vidí svět v těch nejpestřejších barvách. V jednu chvíli dokáže mít na stejnou věc dva zcela odlišné názory, ale protože je především realista, raději vždy zvolí tu variantu, která straní životu. Funkcí šaška je z moci svého výlučného postavení říkat lidem nepříjemnou pravdu a bourat iluze. Brus tak činí s chutí, ale na rozdíl od jiných představitelů šaškovského cechu se sňatkem s venkovskou holčkou rád svého výlučného postavení zbaví, protože „i muž má své touhy“. Jacques je rovněž bořitelem iluzí a nelítostným, byť duchaplným kritikem světa, který, jak říká v nejslavnějším monologu této hry, je pro něho (jen) divadlo. Protože je ve svém pesimismu důsledný, sám nakonec zůstává stranou jako pouhý divák.

Nespornou hlavní hrdinkou hry je Rosalinda, jedna z nejnádhernějších ženských postav, jaké Shakespeare vytvořil. Zdobí ji nejen výtečná výmluvnost, schopnost vidět svět kolem sebe i samu sebe bez iluzí a s humorem, ale také aktivní a odvážný přístup k životu. Už jako trpěná společnice dcery uzurpátorského vévody dokáže tato nekonvenční dívka vyjádřit své city mladému muži, do něhož se na první pohled zamilovala. A co teprve, když se v mužském převleku ocitne v Ardenském lese. Masku divadelního kostýmu jí umožní balancovat mezi hrou na pravdu a upřímným vyznáním. Tento pohyb na hraně zdání a skutečnosti patří k Shakespeareovým zásadním tvůrčím postupům. Zanedlouho v tragédii **Hamlet** právě zdání v podobě divadelního představení odhalí skutečnou pravdu o utajeném zločinu. V komedii **Jak se vám líbí?** je ale napětí mezi hrou a skutečností především ještě zdrojem situační komiky.

Ve hře, která nemá výrazný děj a jejíž postavy reprezentují hlavně odlišné životní osudy, zkušenosti a postoje, přidělil autor velkou roli slovu. Právě schopnost mluvit, sdělovat myšlenky či bezobsažně plácát, odlišuje jednu postavu od druhé. Zatímco pasačka koz Audrey zůstává význam mnoha slov utajen, její nastávající slyší v jednom slově významů hned několik. Zatímco Rosalinda je v roli Ganyméda až cynickou hanobitelkou ženského pohlaví, ve své pravé podobě a před věrnou kamarádkou Celií je to zoufale blábolčí zamilovaná ženská. A co Orlando, který se nejprve ani na slovo nezmůže a pak větší po lese otřesné verše plně ryzího citu. Ve zvýraznění významu slova připomíná tato hra komedii **Mnoho povyku pro nic**, ale zatímco tam slova nesla důležitou dramatickou funkci, zde především oslňují bohatstvím svých vyjadřovacích schopností.

Jak se vám líbí? je laskavá komedie, která v rozmanitosti lidského života nachází jeho největší opodstatnění.

JIŘÍ JOSEK

AS YOU LIKE IT

JAK SE VÁM LÍBÍ?

DRAMATIS PERSONAE

DUKE SENIOR, living in exile
FREDERICK, his brother, and usurper of his dominions
AMIENS } lords attending on the banished Duke
JAQUES }
LE BEAU, a courtier attending upon Frederick
CHARLES, wrestler to Frederick
OLIVER, }
JAQUES } sons of Sir Rowland de Boys
ORLANDO }
ADAM } servants to Oliver
DENNIS }
TOUCHSTONE, the court jester
SIR OLIVER MARTEXT, a vicar
CORIN } shephards
SILVIUS }
WILLIAM, a country fellow, in love with Audrey
HYMEN
ROSALIND, daughter to the banished Duke
CELIA, daughter to Frederick
PHEBE, a shepherdess
AUDREY, a country wench
Lords, pages, foresters, and attendants.

Scene: Oliver's house, Frederick's court and the Forest of Arden.

O S O B Y

VÉVODA SENIOR, žijící v exilu
FREDERIC, jeho bratr a uchvatitel vévodství
AMIENS } pánové v družině vyhnaného vévody
JACQUES }
LE BEAU, dvořan vévody Frederika
CHARLES, zápasník vévody Frederika
OLIVER }
JAKUB } synové rytíře Rowlanda de Boys
ORLANDO }
ADAM } sluhové Olivera
DENNIS }
BRUS, dvorský šašek
OLIVER KAZIPRELÁT, vikář
CORIN } ovčáci
SILVIUS }
WILLIAM, venkovský chlapec zamilovaný do Audrey
HYMEN
ROSALINDA, dcera vyhnaného vévody
CELIE, dcera vévody Frederika
FĚBĚ, ovčáčka
AUDREY, venkovské děvče
Pánové, panoši, lesníci a sloužící.

Místo děje: Oliverův dům, Frederikův dvůr a Ardenský les.

ACT I.

SCENE 1.

ORCHARD OF OLIVER'S HOUSE.

Enter Orlando and Adam.

ORLANDO As I remember, Adam, it was upon this fashion bequeathed me by will but poor a thousand crowns, and, as thou say'st, charged my brother, on his blessing, to breed me well; and there begins my sadness. My brother Jaques he keeps at school, and report speaks 5 goldenly of his profit. For my part, he keeps me rustically at home, or, to speak more properly, stays me here at home unkept; for call you that keeping for a gentleman of my birth that differs not from the stalling of an ox? His horses are bred better; for, besides that 10 they are fair with their feeding, they are taught their manage, and to that end riders dearly hired; but I, his brother, gain nothing under him but growth; for the which his animals on his dunghills are as much bound to him as I. Besides this nothing that he so plentifully 15 gives me, the something that nature gave me his countenance seems to take from me. He lets me feed with his hinds, bars me the place of a brother, and as much as in him lies, mines my gentility with my education. This is it, Adam, that grieves me; and the 20 spirit of my father, which I think is within me, begins to mutiny against this servitude. I will no longer endure it, though yet I know no wise remedy how to avoid it.

Enter Oliver.

ADAM Yonder comes my master, your brother.

ORLANDO Go apart, Adam, and thou shalt hear how he will 25 shake me up.

Adam retires.

OLIVER Now, sir! What make you here?

ORLANDO Nothing; I am not taught to make any thing.

JEDNÁNÍ I.

SCÉNA 1.

V ZAHRADĚ OLIVEROVA DOMU.

Vystoupí Orlando a Adam.

ORLANDO Je sice pravda, že mi otec neodkázal nic víc než ubohých tisíc zlatých, ale jak víš, Adame, nejstarší bratr mu musel slíbit, že se o mě dobře postará. A v tom spočívá moje neštěstí. Bratra Jakuba poslal studovat – a ten prý má 5 ve škole náramné úspěchy –, zatímco mě drží doma jako pohůnka, nebo spíš chová jako dobytek. Vždyť v čem jsem na tom já se svým urozeným původem líp než ve chlévě vůl? I jeho koně mají lepší péči, protože dostávají 10 nejen nažrat, ale taky výcvik a výchovu. Obstaral jim ty nejlepší jezdce. A já, jeho bratr, nemám od něho nic než to žrádlo. Takže na tom nejsem o nic líp než jakákoli havěť, co se mu popelí na hnojišti. A jak štědře mě zahrnuje nicotnostmi, 15 tak hamižně mě obírá o to, co mi náleží. Jíst mě nechává s čeledíny. Upírá mi postavení bratra. A tak se nade mnou povyšuje, že mě to sráží k zemi. To mě trápí, Adame, ale duch mého otce, který, jak doufám, ve mně pořád ještě je, 20 se proti takovému zacházení bouří. Už to nebudu snášet, i když ještě nevím, jak se proti tomu postavit.

Vystoupí Oliver.

ADAM Tady jde pán domu, váš pan bratr.

ORLANDO Jdi stranou, Adame, a poslechni si, jak se zase 25 do mě pustí.

Adam odejde stranou.

OLIVER Á vida, mladý pán! Co tu děláš?

ORLANDO Nic. Protože nikdo mě nic dělat nenaučil.

OLIVER What mar you then, sir?

ORLANDO Marry, sir, I am helping you to mar that which God made, a poor unworthy brother of yours, with idleness. 30

OLIVER Marry, sir, be better employed, and be nought awhile.

ORLANDO Shall I keep your hogs, and eat husks with them? What prodigal portion have I spent that I should come to such penury? 35

OLIVER Know you where you are, sir?

ORLANDO O, sir, very well; here in your orchard.

OLIVER Know you before whom, sir?

ORLANDO Ay, better than him I am before knows me. I know you are my eldest brother; and in the gentle condition of blood, you should so know me. The courtesy of nations allows you my better in that you are the first-born; but the same tradition takes not away my blood, were there twenty brothers betwixt us. I have as much of my father in me as you, albeit I confess your coming before me is nearer to his reverence. 40 45

OLIVER What, boy!
Strikes him.

ORLANDO Come, come, elder brother, you are too young in this.
Seizes him.

OLIVER Wilt thou lay hands on me, villain?

ORLANDO I am no villain; I am the youngest son of Sir Rowland de Boys. He was my father; and he is thrice a villain that says such a father begot villains. Wert thou not my brother, I would not take this hand from thy throat till this other had pulled out thy tongue for saying so. Thou has railed on thyself. 50 55

ADAM (*Coming forward*) Sweet masters, be patient; for your father's remembrance, be at accord.

OLIVER Let me go, I say.

ORLANDO I will not, till I please; you shall hear me. My father charged you in his will to give me good education: you have trained me like a peasant, obscuring and hiding from me all gentleman-like qualities. The spirit of my father grows strong in me, and I will no longer endure it; therefore allow me such exercises as may become a gentleman, or give me the poor allottery 60 65

OLIVER Tak proč tu překážíš, lenochu?

ORLANDO Protože ty mně překážíš v tom, abych nebyl lenoch. 30

OLIVER Jdi si po svém a mě nech na pokoji.

ORLANDO Šel bych si po svém, kdybych tady něco svého měl. Ale prozatím můžu jít leda k tvým prasatům a žrát s nimi tvoje otruby! Proč mě pořád tak ponižuješ? 35

OLIVER Kde si myslíš, že jsi?

ORLANDO V tvé zahradě.

OLIVER A víš, s kým mluvíš?

ORLANDO Víím to líp než ten, kdo mluví se mnou. Jsi můj nejstarší bratr a jako bratr by ses ke mně taky měl chovat. Jsi sice prvorozený, a podle tradic a zvyků tedy váženější než já, ale ani kdyby mezi námi bylo dvacet bratrů, nic tě neopravňuje k tomu, abys na mě byl horší než na cizího. Mám v sobě otcovu krev jako ty, i když připouštím, že ty jsi přišel na svět dřív a můžeš si tedy víc dovolovat. 40 45

OLIVER Ty cucáku!
Uhodí ho.

ORLANDO Ale ale, starší bratře, na tohle jsi ještě moc mladej.
Chopí se ho.

OLIVER Dáš ty ruce pryč, ty grázle?

ORLANDO Nejsem grázl. Jsem nejmladší syn rytíře Rowlanda de Boys. A třikrát grázl je ten, kdo říká, že můj otec plodil grázly. Kdybys nebyl můj bratr, pak tuhle ruku nedám pryč, dokud ti tou druhou za ta slova nevyrvu jazyk. Nadáváš sám sobě. 50 55

ADAM (*Vystoupí do popředí*) Pánové, uklidněte se. Už kvůli památce vašeho tatínka, buďte na sebe hodní.

OLIVER Říkám ti, pusť mě!

ORLANDO Až já budu chtít. Nejdřív ti ale něco řeknu. Otec ti v poslední vůli nařídil, abys mi dal co nejlepší vzdělání a vychování, ale ty se mnou zacházíš jako s otrokem, a ne jako se synem šlechtice. Otcova krev se ve mně bouří a já už to nehodlám snášet. Buďte mi dopřeješ výsady, které k mému původu náležejí, nebo mi dej 60 65

- my father left me by testament; with that I will go buy my fortunes.
- OLIVER And what wilt thou do? Beg, when that is spent? Well, sir, get you in. I will not long be troubled with you; you shall have some part of your will. I pray you leave me.
- ORLANDO I no further offend you than becomes me for my good.
- OLIVER Get you with him, you old dog.
- ADAM Is 'old dog' my reward? Most true, I have lost my teeth in your service. God be with my old master! He would not have spoke such a word. 75
Exeunt Orlando and Adam.
- OLIVER Is it even so? Begin you to grow upon me? I will physic your rankness, and yet give no thousand crowns neither. Holla, Dennis!
Enter Dennis.
- DENNIS Calls your worship?
- OLIVER Was not Charles, the Duke's wrestler, here to speak with me? 80
- DENNIS So please you, he is here at the door and importunes access to you.
- OLIVER Call him in.
Exit Dennis.
- 'Twill be a good way; and tomorrow the wrestling is. 85
Enter Charles.
- CHARLES Good morrow to your worship.
- OLIVER Good Monsieur Charles! What's the new news at the new court?
- CHARLES There's no news at the court, sir, but the old news; that is, the old Duke is banished by his younger brother the new Duke; and three or four loving lords have put themselves into voluntary exile with him, whose lands and revenues enrich the new Duke; therefore he gives them good leave to wander. 90
- OLIVER Can you tell if Rosalind, the Duke's daughter, be banished with her father? 95
- CHARLES O, no; for the Duke's daughter, her cousin, so loves her, being ever from their cradles bred together, that she would have followed her exile, or have died to stay behind her. She is at the court, and no less beloved 100

- tu ubohou almužnu, co mi otec odkázal, a já si půjdu hledat štěstí jinam.
- OLIVER A co chceš dělat? Žebrat, až to rozházíš? Ale jak myslíš. Už se s tebou nebudu otravovat. Dostaneš své dědictví. A teď mě, prosím, pusť. 70
- ORLANDO Nedám ti pokoj, dokud mi nedáš, co mi patří.
- OLIVER A ty táhni za ním, ty starý pse.
- ADAM „Starý pse“? To mám za odměnu? No ovšem, ve službě u vás jsem si zuby vylámал. Ale můj nebožtík pán to v nebi slyší. Ten by se mnou takhle nemluvil. 75
Odejdou Orlando a Adam.
- OLIVER Tak je to? Začíná si na mě dovolovat? Ale já ti srazím hřebínek. A tu tisícovku ode mě stejně nedostaneš. Haló, Dennis!
Vystoupí Dennis.
- DENNIS Volal jste mě, pane?
- OLIVER Nebyl tu Charles, vévodův zápasník? Prý mi něco chtěl. 80
- DENNIS Ano, milostivý pane. Čeká u dveří a prosí vás o přijetí.
- OLIVER Tak ať jde dál.
Odejde Dennis.
- Zítřka bude zápas, a to se právě hodí. 85
Vystoupí Charles.
- CHARLES Dobrý den, pane.
- OLIVER Charlesi, rád vás vidím! Co je nového u dvora našeho nového pana vévody?
- CHARLES Co vím, tak žádné novější novinky než ty staré nejsou. Starý pan vévoda byl vyhoštěn svým mladším bratrem, novým panem vévodou. S tím starým do vyhnanství dobrovolně odešlo i několik jeho věrných pánů, proti čemuž nový pan vévoda nic nenamítá, protože si majetek i polnosti, co tu nechali, s chutí přivlastnil.
- OLIVER Nevíte, jestli s vévodou do vyhnanství odešla i jeho dcera Rosalinda? 95
- CHARLES Kdepak. Její sestřenka Celie, vévodova dcera, s Rosalindou vyrůstala od kolébky a tak na ní lpí, že by ji nenechala odejít. To by šla radši do vyhnanství s ní nebo snad i umřela. Je u dvora a strýc se o ni stará

of her uncle than his own daughter; and never two ladies loved as they do.

OLIVER Where will the old Duke live?

CHARLES They say he is already in the Forest of Arden, and a many merry men with him; and there they live 105 like the old Robin Hood of England. They say many young gentlemen flock to him every day, and fleet the time carelessly, as they did in the golden world.

OLIVER What, you wrestle tomorrow before the new Duke?

CHARLES Marry, do I, sir; and I came to acquaint you with 110 a matter. I am given, sir, secretly to understand that your younger brother, Orlando, hath a disposition to come in disguised against me to try a fall. Tomorrow, sir, I wrestle for my credit; and he that escapes me without some broken limb shall acquit him well. Your brother is but young and tender; and, for your love, I would be loath to foil him, as I must, for my own honour, if he come in; therefore, out of my love to you, I came hither to acquaint you withal, that either you might stay him from his intendment, or brook 120 such disgrace well as he shall run into, in that it is thing of his own search and altogether against my will.

OLIVER Charles, I thank thee for thy love to me, which thou shalt find I will most kindly requite. I had myself notice of my brother's purpose herein, and have by 125 underhand means laboured to dissuade him from it; but he is resolute. I'll tell thee, Charles, it is the stubbornest young fellow of France; full of ambition, an envious emulator of every man's good parts, a secret and villainous contriver against me his 130 natural brother. Therefore use thy discretion: I had as lief thou didst break his neck as his finger. And thou wert best look to't; for if thou dost him any slight disgrace, or if he do not mightily grace himself on thee, he will practise against thee by poison, entrap thee 135 by some treacherous device, and never leave thee till he hath ta'en thy life by some indirect means or other; for, I assure thee, and almost with tears I speak it, there is not one so young and so villainous this day living. I speak but brotherly of him; but should I 140 anatomize him to thee as he is, I must blush and weep, and thou must look pale and wonder.

jako o vlastní. Nikdy se neměly žádné slečny tak rády jako tyhle dvě.

OLIVER Kde bude bývalý vévoda žít?

CHARLES Říká se, že se usadil v Ardenském lese i s celou svou veselou družinou. A teď tam žijí jako svého času 105 ten Angličan Robin Hood. Prý se tam za nimi denně hrnou další kavalíři a užívají si tam všichni společně bezstarostných radovánek jako v ráji.

OLIVER Zítرا zápasíte před vévodou?

CHARLES Ano. A právě o tom jsem chtěl s vámi mluvit. 110 Doslechl jsem se z tajných zdrojů, pane, že váš mladší bratr Orlando má v úmyslu v přestrojení se mnou zkusit jedno kolo. V sázce je moje čest, a koho zítرا nepustím ze spárů bez nějaké té zlomeniny, bude moct mluvit o štěstí. Váš bratr je ještě 115 mladíček, křehotinka, a už kvůli vám bych mu nechtěl ublížit, což bych s ohledem na svou dobrou pověst prostě musel, kdyby proti mně nastoupil. A protože si vás vážím, tak vás tedy prosím, abyste mu buď ten nápad rozmluvil, anebo se smířil 120 s tím, že ho buď nerad a proti své vůli spráskám jako psa.

OLIVER Charlesi, děkuji vám za vaši laskavost a nezůstanu vám to dlužen. Já sám jsem se o bratrovu úmyslu doslechl a osobně jsem na něho velice 125 naléhal, abych ho od toho odradil. Ale řeknu vám, Charlesi, v celé Francii není umíněnější mladík. Je chtivý slávy a žárlí na každého, kdo je v čemkoli jen o trochu lepší než on. I proti mně, vlastnímu bratrovi, odporně intrikuje. A proto dělejte, jak 130 myslíte. Pro mě za mě, kdybyste mu zlomil prst nebo vaz, mně je to jedno. Ale dejte si na něho pozor. Jestli ho jen krapet zahanbíte, nebo dokonce jestli on vás hrdínsky neporazí, pak po vás půjde. A použije cokoli: jed, pastí, 135 léčky. Nedá pokoj, dokud vás tak či onak neodpraví. Můžu vás ujistit, a říkám to se slzami v očích, že není na světě člověk tak mladý a tak nenávidný. Mluvím k vám s ohledy na to, že je to můj bratr, ale kdybych vám ho měl vylíčit v pravé podobě, 140 musel bych se červenat a mít slzy v očích, a vy byste úžasem zbledl jako stěna.

CHARLES I am heartily glad I came hither to you. If he come tomorrow I'll give him his payment. If ever he go alone again, I'll never wrestle for prize more. And so, 145
God keep your worship!

Exit.

OLIVER Farewell, good Charles. Now will I stir this gamester. I hope I shall see an end of him; for my soul, yet I know not why, hates nothing more than he. Yet he's gentle; never schooled and yet learned; full of noble 150
device; of all sorts enchantingly beloved; and, indeed, so much in the heart of the world, and especially of my own people, who best know him, that I am altogether misprised. But it shall not be so long; this wrestler shall clear all. Nothing remains but that I kindle the boy 155
thither, which now I'll go about.

Exit.

SCENE 2.

BEFORE THE DUKE'S PALACE.

Enter Rosalind and Celia.

CELIA I pray thee, Rosalind, sweet my coz, be merry.

ROSALIND Dear Celia, I show more mirth than I am mistress of; and would you yet I were merrier? Unless you could teach me to forget a banished father, you must not learn me how to remember any extraordinary pleasure.

CELIA Herein I see thou lov'st me not with the full weight that I love thee. If my uncle, thy banished father, had banished thy uncle, the Duke my father, so thou hadst been still with me, I could have taught my love to take thy father for mine; so wouldst thou, if the truth 10
of thy love to me were so righteously tempered as mine is to thee.

ROSALIND Well, I will forget the condition of my estate, to rejoice in yours.

CELIA You know my father hath no child but I, nor none 15
is like to have; and, truly, when he dies thou shalt be his heir; for what he hath taken away from thy father perforce, I will render thee again in affection. By mine

CHARLES To jsem rád, že jsem za vámi zašel. Jestli zítra přijde, já mu dám na pamětnou. A jestli se potom ještě někdy zvedne na nohy, už nikdy nikoho nevyzvu k zápasu. 145
Takže Bůh vás provázej!

Odejde.

OLIVER Sbohem, Charlesi. Teď ještě musím popíchnout toho sportovce k boji. Doufám, že to bude jeho konec. Nevím proč, ale nikoho tak z duše nesnáším jako jeho. Přitom je milý a na to, že nikdy nestudoval, 150
je i vzdělaný a má různé další přednosti. Lidi ho mají rádi a každý mu přeje jen to nejlepší. Nejvíc moji lidé, kteří ho znají nejlíp, takže si mě kvůli němu dostatečně neváží. Ale to brzy skončí. Tenhle zápasník to zařídí. Stačí, když chlapečka 155
pěkně nažhavím do pranice. A udělám to hned.

Odejde.

SCÉNA 2.

PŘED VÉVODSKÝM PALÁCEM.

Vystoupí Rosalinda a Celie.

CELIE Rosalindo, sestřeničko, prosím tě, rozvesel se.

ROSALINDA Milá Celie, už takhle se tvářím mnohem veseleji, než se cítím. Čím mě chceš rozveselit? Myslíš si, že mi vzpomínka na nějakou velkou legraci dokáže vyhnat z hlavy vzpomínku na vyhnaného otce? 5

CELIE Myslím si, že mě máš ráda míň než já tebe. Kdyby můj strýček, tvůj tatínek, který je teď ve vyhnanství, vyhostil tvého strýčka, mého tatínka, který je teď vévodou, a my zůstaly spolu, já bych z lásky k tobě dokázala milovat tvého tatínka stejně jako svého. A kdybys 10
mě měla tak ráda, jako já mám tebe, tak to uděláš taky.

ROSALINDA Dobře, zapomenu kvůli tobě na svoje neštěstí a budu se radovat z tvého štěstí.

CELIE Víš, že můj tatínek kromě mě už žádné další dítě 15
nemá, a asi už mít nebude, takže až umře, budeš po něm dědit, protože to všechno, co můj otec tomu tvému ukradl, ti já vrátím. To ti slibuju na svou čest,

- honour, I will; and when I break that oath, let me
turn monster; therefore, my sweet Rose, my dear 20
Rose, be merry.
- ROSALIND From henceforth I will, coz, and devise sports. Let me
see; what think you of falling in love?
- CELIA Marry, I prithee, do, to make sport withal; but love no
man in good earnest, nor no further in sport neither 25
than with safety of a pure blush thou mayst in honour
come off again.
- ROSALIND What shall be our sport, then?
- CELIA Let us sit and mock the good housewife Fortune
from her wheel, that her gifts may henceforth be 30
bestowed equally.
- ROSALIND I would we could do so; for her benefits are mightily
misplaced; and the bountiful blind woman doth most
mistake in her gifts to women.
- CELIA 'Tis true; for those that she makes fair she scarce 35
makes honest; and those that she makes honest she
makes very ill-favouredly.
- ROSALIND Nay; now thou goest from Fortune's office to Nature's:
Fortune reigns in gifts of the world, not in the
lineaments of Nature. 40
Enter Touchstone.
- CELIA No; when Nature hath made a fair creature, may she
not by Fortune fall into the fire? Though Nature hath
given us wit to flout at Fortune, hath not Fortune sent
in this fool to cut off the argument?
- ROSALIND Indeed, there is Fortune too hard for Nature, when 45
Fortune makes Nature's natural the cutter-off of
Nature's wit.
- CELIA Peradventure this is not Fortune's work neither, but
Nature's, who perceiveth our natural wits too dull
to reason of such goddesses, and hath sent this 50
natural for our whetstone; for always the dullness of
the fool is the whetstone of the wits. How now, wit!
Whither wander you?
- TOUCHSTONE Mistress, you must come away to your father.
- CELIA Were you made the messenger? 55
- TOUCHSTONE No, by mine honour; but I was bid to come for you.
- ROSALIND Where learned you that oath, fool?

- a jestli to nesplním, ať je ze mě v tu ránu šereda.
A proto, prosím tě, Rosalinko, Rosalindičko moje 20
drahá, rozvesel se.
- ROSALINDA Už jsem veselá. Vymyslíme si nějakou zábavu, ano?
Co třeba se do někoho zamilovat?
- CELIE Ano, ale jen pro zábavu, protože zamilovat se do
někoho vážně, to vážně není žádná legrace. Ačkoli 25
i láska pro zábavu je nebezpečná věc a děvče z ní
nemusí vždycky vyváznout jen s ruměncem a se cti.
- ROSALINDA Tak čím se budeme bavit?
- CELIE Posadme se a pojďme vyzývat tu zatrolenou bábu
Štěstěnu, aby napříště rozdělovala svoje dary 30
spravedlivě.
- ROSALINDA Kéž by tomu tak bylo! Ale ta slepá dáma při svém
nadílení většinou všechno pomotá. Nejvíc
nespravedlivá je k ženám.
- CELIE To je pravda. Ty, kterým nadělí půvaby, obere 35
o poctivost, a poctivým dušinkám zase přidělí ošklivá
těla.
- ROSALINDA Pleteš si Štěstěnu s Přírodou. Štěstěna vládne nad
světskými dary, ale za krásné tvary vděčíš jedině
Přírodě. 40
Vystoupí Brus.
- CELIE Ale když Příroda vytvoří krásu, nedokáže ji Štěstěna
zpotvořit? A jestli nás Příroda podarovala výmluvností,
abychom si mohli na Štěstěnu zanádat, neposílá
Štěstěna tohohle šaška, aby nás přerušil v nejlepším?
- ROSALINDA Ano, Štěstěna je pro Přírodu tvrdý soupeř, když naše 45
přirozené dary výmluvnosti dokáže umlčet takovým
balvanem.
- CELIE Co ty víš? Možná je to od Přírody trik, jak si
vyzkoušet naši duchaplnost, a šaška Bruse nám
sama posílá jen proto, abychom si na něm brousily 50
svůj vtíp. Je přece známo, že nejvíce vtípu se
vykřesá na tupých balvanech. Tak co, vtípálku!
Kam kráčíš?
- BRUS Slečno, musíte hned za svým otcem.
- CELIE Ponižil jsi na poslíčka? 55
- BRUS Ne, při mé cti, ale poslali mě za vámi.
- ROSALINDA „Při mé cti“? Kde ses naučil takové výrazy?

TOUCHSTONE Of a certain knight that swore by his honour they were good pancakes, and swore by his honour the mustard was naught. Now I'll stand to it, the pancakes were 60
naught and the mustard was good, and yet was not the knight forsworn.

CELIA How prove you that, in the great heap of your knowledge?

ROSALIND Ay, marry, now unmuzzle your wisdom. 65

TOUCHSTONE Stand you both forth now: stroke your chins, and swear by your beards that I am a knave.

CELIA By our beards, if we had them, thou art.

TOUCHSTONE By my knavery, if I had it, then I were. But if you swear by that that is not, you are not forsworn; no more 70
was this knight, swearing by his honour, for he never had any; or if he had, he had sworn it away before ever he saw those pancakes or that mustard.

CELIA Prithee, who is't that thou mean'st?

TOUCHSTONE One that old Frederick, your father, loves. 75

CELIA My father's love is enough to honour him. Enough, speak no more of him; you'll be whipt for taxation one of these days.

TOUCHSTONE The more pity that fools may not speak wisely what wise men do foolishly. 80

CELIA By my troth, thou sayest true; for since the little wit that fools have was silenced, the little foolery that wise men have makes a great show. Here comes Monsieur Le Beau.

Enter Le Beau.

ROSALIND With his mouth full of news. 85

CELIA Which he will put on us as pigeons feed their young.

ROSALIND Then shall we be news-crammed.

CELIA All the better; we shall be the more marketable. Bon jour, Monsieur Le Beau. What's the news?

LE BEAU Fair Princess, you have lost much good sport. 90

CELIA Sport! Of what colour?

LE BEAU What colour, madam? How shall I answer you?

ROSALIND As wit and fortune will.

BRUS Od jednoho rytíře, co na svou čest přísahal, že ten ovar byl vynikající, ale hořčice nestála za nic. Ale já přísahám, že ovar byl fuj 60
a hořčice skvělá. A přesto ten rytíř nepřisahal křivě.

CELIE Tak to teď musíš nade všechny pochybnosti doložit a prokázat.

ROSALINDA Odšpuntuj svůj vtip a začni. 65

BRUS Udělejte krok vpřed, podrbejte se na bradě a přísahajte při svém plnovousu, že jsem darebák.

CELIE Při našem plnovousu, ty jsi darebák.

BRUS Při mém darebáctví, kdybych nějaké měl, máte pravdu. Když přísaháte při něčem, co nemáte, nepřisaháte 70
křivě. Jako ten rytíř, co přísahal při své cti, kterou neměl, a i kdyby ji měl, samým přísaháním by ji prošťustroval dávno předtím, než viděl ten ovar nebo tu hořčici.

CELIE Prosím tě, o kom to vlastně mluvíš?

BRUS O jednom, kterého si váš pan otec Frederic moc cení.

CELIE Jestli si ho tatínek cení, už to mu dělá velkou čest, i kdyby jinak žádnou neměl. Ale dost už řeči o něm. A ty jednou dostaneš za svou hubatost napráskáno.

BRUS Škoda že blázni nesmějí moudře mluvit o bláznovství mudrců. 80

CELIE To je pravda. Protože od té doby, co se šaškům zakazuje projevovat krapet rozumu, je svět zaplavený pitomostmi chytráků. A vida! Přichází monsieur Le Beau.

Vystoupí Le Beau.

ROSALINDA S plnou pusou těch nejnovějších zpráv. 85

CELIE Kterými nás bude krmit jako holub holoubátka.

ROSALINDA A my mu to budeme baštit.

CELIE A proč by ne. Po tom se netloustne. Bon jour, monsieur Le Beau. Co je nového?

LE BEAU Milostivá slečno, přišla jste o moc zábavné povyražení.

CELIE Povyražení? Čeho?

LE BEAU Čeho, slečno? Co bych tak nejlépe odpověděl?

ROSALINDA Co vás napadne.

TOUCHSTONE	Or as the Destinies decrees.	
CELIA	Well said; that was laid on with a trowel.	95
TOUCHSTONE	Nay, if I keep not my rank –	
ROSALIND	Thou lovest thy old smell.	
LE BEAU	You amaze me, ladies. I would have told you of good wrestling, which you have lost the sight of.	
ROSALIND	Yet tell us the manner of the wrestling.	100
LE BEAU	I will tell you the beginning, and, if it please your ladyships, you may see the end; for the best is yet to do; and here, where you are, they are coming to perform it.	
CELIA	Well, the beginning, that is dead and buried.	105
LE BEAU	There comes an old man and his three sons –	
CELIA	I could match this beginning with an old tale.	
LE BEAU	Three proper young men, of excellent growth and presence.	
ROSALIND	With bills on their necks: ‘Be it known unto all men by these presents’ –	110
LE BEAU	The eldest of the three wrestled with Charles, the Duke’s wrestler; which Charles in a moment threw him, and broke three of his ribs, that there is little hope of life in him. So he served the second, and so the third. Yonder they lie; the poor old man, their father, making such pitiful dole over them that all the beholders take his part with weeping.	115
ROSALIND	Alas!	
TOUCHSTONE	But what is the sport, monsieur, that the ladies have lost?	
LE BEAU	Why, this that I speak of.	
TOUCHSTONE	Thus men may grow wiser every day. It is the first time that ever I heard breaking of ribs was sport for ladies.	
CELIA	Or I, I promise thee.	
ROSALIND	But is there any else longs to see this broken music in his sides? Is there yet another dotes upon rib-breaking? Shall we see this wrestling, cousin?	125
LE BEAU	You must, if you stay here; for here is the place appointed for the wrestling, and they are ready to perform it.	130
CELIA	Yonder, sure, they are coming. Let us now stay and see it.	

BRUS	Nebo co z vás vypadne.	
CELIE	To bylo trefné, ale hrubé.	95
BRUS	Na hrubý pytel –	
ROSALINDA	Mlč, ty podšívko.	
LE BEAU	Celého jste mě popletly, dámy. Chtěl jsem vám vylíčit, o jaký báječný zápas jste přišly.	
ROSALINDA	Tak nám o něm vyprávějte.	100
LE BEAU	Můžu vám vylíčit začátek, a pokud budete chtít, vy samy rače zhlédnout konec, protože to úplně nejlepší teprve přijde. Tady a na tomhle místě.	
CELIE	Tak mluvte o tom začátku, kterému už je konec.	105
LE BEAU	Byl tam jeden stařec, který měl tři syny –	
CELIE	Začíná to jako pohádka.	
LE BEAU	Tři skvělé a udatné mládence, nadobyčejně krásné a urostlé.	
ROSALINDA	A na krku měli cedulky: „Všem se na vědomost dává, že zde přítomní –“	110
LE BEAU	Nejstarší z těch tří synů nastoupil proti Charlesovi, dvornímu zápasníkovi pana vévody, ale Charles s ním v tu ránu seknul o zem a zlomil mu tři žebra, že to mladík zřejmě nepřežije. Stejně tak odrovnal druhého i třetího. Tamhle všichni tři leží a jejich nešťastný otec nad nimi nařiká tak zoufale, že rozplakal i všechny diváky.	115
ROSALINDA	Proboha!	
BRUS	Ale nechtěl jste mluvit o nějakém zábavném povyražení?	
LE BEAU	Vždyť o něm mluvím.	
BRUS	Člověk se pořád učí. Ještě nikdy jsem neslyšel o tom, že by mrzačení mladíků bylo zábavou pro slečny.	
CELIE	Ani já.	
ROSALINDA	Ale copak ještě někdo touží po tom nechat si zahrát na kastaněty z vlastních žeber? Podíváme se na ten zápas, sestřenko?	125
LE BEAU	To budete muset, jestli tady zůstanete. Tohle místo vybrali jako zápasistiště a jsou připraveni začít.	130
CELIE	No ovšem, už sem jdou. Zůstaňme a podívejme se na to.	

Flourish. Enter Duke Frederick, Lords, Orlando, Charles, and attendants.

- FREDERICK Come on; since the youth will not be entreated, his own peril on his forwardness.
- ROSALIND Is yonder the man? 135
- LE BEAU Even he, madam.
- CELIA Alas, he is too young; yet he looks successfully.
- FREDERICK How now, daughter and cousin! Are you crept hither to see the wrestling?
- ROSALIND Ay, my liege; so please you give us leave. 140
- FREDERICK You will take little delight in it, I can tell you, there is such odds in the man. In pity of the challenger's youth I would fain dissuade him, but he will not be entreated. Speak to him, ladies; see if you can move him.
- CELIA Call him hither, good Monsieur Le Beau. 145
- FREDERICK Do so; I'll not be by.
Duke Frederick goes apart.
- LE BEAU Monsieur the Challenger, the Princess calls for you.
- ORLANDO I attend them with all respect and duty.
- ROSALIND Young man, have you challenged Charles the wrestler?
- ORLANDO No, fair Princess; he is the general challenger. 150
I come but in, as others do, to try with him the strength of my youth.
- CELIA Young gentleman, your spirits are too bold for your years. You have seen cruel proof of this man's strength; if you saw yourself with your eyes, 155
or knew yourself with your judgment, the fear of your adventure would counsel you to a more equal enterprise. We pray you, for your own sake, to embrace your own safety and give over this attempt.
- ROSALIND Do, young sir; your reputation shall not therefore 160
be misprised: we will make it our suit to the Duke that the wrestling might not go forward.
- ORLANDO I beseech you, punish me not with your hard thoughts, wherein I confess me much guilty to deny so fair and excellent ladies any thing. But let your fair eyes 165
and gentle wishes go with me to my trial; wherein if I be foiled there is but one shamed that was never gracious; if killed, but one dead that is willing to be so.

Fanfára. Vystoupí vévoda Frederic, šlechtici, Orlando, Charles a sloužící.

- FREDERIC Tak dobře. Jestli se mladík nechce nechat přesvědčit, je to pouze na jeho zodpovědnost.
- ROSALINDA Tenhle má zápasit? 135
- LE BEAU Právě ten, milostivá slečno.
- CELIE Je ještě dost mladý, ale vypadá dobře.
- FREDERIC Dcero, neteři, co vy tady? Přišly jste se podívat na zápas?
- ROSALINDA Ano, pane, jestli nám to dovolíte. 140
- FREDERIC Nic hezkého to nebude, to vám povím. Soupeř má obrovskou převahu. Bylo mi mládence líto, že je ještě tak mladý, a snažil jsem se mu to vymluvit, ale nedal se zvíkat. Promluvte s ním, slečny. Třeba si od vás dá říct.
- CELIE Drahý monsieur Le Beau, zavolejte nám ho. 145
- FREDERIC Udělejte to. Nebudu vám překážet.
Vévoda Frederic jde stranou.
- LE BEAU Monsieur vyzývateli, milostslečna si s vámi přeje mluvit.
- ORLANDO Pak mi povinnost i úcta velí jejich přání vyhovět.
- ROSALINDA Mladý muži, vy jste vyzval Charlese k zápasu?
- ORLANDO Ne, krásná slečno. Vyzývatelem je on. Já jako 150
všichni ostatní přede mnou si na něm chci jen vyzkoušet svou zdatnost.
- CELIE Příteli, jste na svůj věk až příliš troufalý. Sám jste viděl krutou ukázkou jeho síly. Takže jestli věříte vlastním očím a máte z toho nějaký rozum, pud 155
sebezáchovy by vás měl přesvědčit, že tenhle zápasník je pro vás moc velké sousto. My obě vás prosíme, abyste bral ohled na vlastní bezpečnost a téhle zkoušky zdatnosti se vzdal.
- ROSALINDA Slibujeme vám, mladý muži, že tím vaše čest 160
nijak neutrpí. My dvě přesvědčíme vévodu, aby ten zápas zakázal.
- ORLANDO Snažně vás prosím, nebuďte na mě kruté a nenuťte mě, abych musel tak krásným a vzácným slečnám v čemkoli odporovat. Raději věnujte své půvabné 165
zraky a vlídná povzbuzení mému zápasu. Vždyť jestli v něm padnu, padnu jako ten, kdo se nikdy nesměl povznést, a jestli v něm zemřu, pak zemře ten, kdo rád

I shall do my friends no wrong, for I have none to lament me; the world no injury, for in it I have nothing; only in the world I fill up a place, which may be better supplied when I have made it empty. 170

ROSALIND The little strength that I have, I would it were with you.

CELIA And mine to eke out hers.

ROSALIND Fare you well. Pray heaven I be deceived in you! 175

CELIA Your heart's desires be with you!

CHARLES Come, where is this young gallant that is so desirous to lie with his mother earth?

ORLANDO Ready, sir; but his will hath in it a more modest working.

FREDERICK You shall try but one fall. 180

CHARLES No, I warrant your Grace, you shall not entreat him to a second, that have so mightily persuaded him from a first.

ORLANDO You mean to mock me after; you should not have mocked me before; but come your ways. 185

ROSALIND Now, Hercules be thy speed, young man!

CELIA I would I were invisible, to catch the strong fellow by the leg.
They wrestle.

ROSALIND O excellent young man!

CELIA If I had a thunderbolt in mine eye, I can tell who should down. 190
Charles is thrown. Shout.

FREDERICK No more, no more.

ORLANDO Yes, I beseech your Grace; I am not yet well breathed.

FREDERICK How dost thou, Charles?

LE BEAU He cannot speak, my lord. 195

FREDERICK Bear him away. What is thy name, young man?

ORLANDO Orlando, my liege; the youngest son of Sir Rowland de Boys.

FREDERICK I would thou hadst been son to some man else. The world esteemed thy father honourable, 200
But I did find him still mine enemy.
Thou shouldst have better pleased me with this deed,
Hadst thou descended from another house.
But fare thee well; thou art a gallant youth;

šel smrti vstříc. Přátelům žalost nezpůsobím, protože není nikdo, kdo by pro mě plakal, a svět o nic nepřipravím, protože na něm jen místo zabírám, které, až tady nebudu, zaplní lepší, než jsem já. 170

ROSALINDA Jak jsem slabá, veškerá moje síla ať je s vámi.

CELIE A moje taky, aby podpořila tu její.

ROSALINDA Sbohem! Kéž se ve vás pletu! 175

CELIE Ať vám štěstí přeje!

CHARLES Kde je ten mladík, co tak touží ulehnout do náruče matičce zemi?

ORLANDO Čekám na vás, ale úmysly mám skromnější.

FREDERIC Utkáte se pouze na jedno kolo. 180

CHARLES Zaručuju vám, Milosti, že do druhého kola ho nebudete muset přemlouvat, když si nenechal vymluvit to první.

ORLANDO Neříkej hop, dokud nepřeskočíš, praví přísloví. Ale pojďme. 185

ROSALINDA Sám Herkules ti pomáhej, mládenče!

CELIE Kdybych tak byla neviditelná, já bych tomu vařbuchtovi podrazila nohy.
Muži zápasí.

ROSALINDA Ten mládenec je výborný!

CELIE Kdybych měla v očích blesky, věděla bych, koho sestřelit k zemi. 190
Charles padne. Aplaus.

FREDERIC Stačí. To stačí.

ORLANDO Prosím vás, Milosti, ještě jsem se ani nerozehřál.

FREDERIC Tak jak je, Charlesi?

LE BEAU Je bez dechu, pane. 195

FREDERIC Odneste ho. Jak se jmenujete, mladý muži?

ORLANDO Orlando, pane. Jsem nejmladší syn rytíře Rowlanda de Boys.

FREDERIC Škoda že nejsi synem jiného. Lidé si tvého otce vážili, 200
pro mne byl ale vždycky nepřítel.
Tvé vítězství by mě víc těšilo,
kdybys pocházel z jináčího domu.
Zdar tobě, švarný mládenče, i když

I would thou hadst told me of another father. 205
Exeunt Duke Frederick, train, and Le Beau.

CELIA Were I my father, coz, would I do this?

ORLANDO I am more proud to be Sir Rowland's son,
 His youngest son – and would not change that calling
 To be adopted heir to Frederick.

ROSALIND My father loved Sir Rowland as his soul, 210
 And all the world was of my father's mind;
 Had I before known this young man his son,
 I should have given him tears unto entreaties
 Ere he should thus have ventured.

CELIA Gentle cousin,
 Let us go thank him, and encourage him; 215
 My father's rough and envious disposition
 Sticks me at heart. Sir, you have well deserved;
 If you do keep your promises in love
 But justly as you have exceeded all promise,
 Your mistress shall be happy.

ROSALIND Gentleman, (*Gives him a chain*)
 Wear this for me; one out of suits with fortune,
 That could give more, but that her hand lacks means.
 Shall we go, coz?

CELIA Ay. Fare you well, fair gentleman.

ORLANDO Can I not say 'I thank you'? My better parts
 Are all thrown down; and that which here stands up 225
 Is but a quintain, a mere lifeless block.

ROSALIND He calls us back. My pride fell with my fortunes;
 I'll ask him what he would. Did you call, sir?
 Sir, you have wrestled well, and overthrown
 More than your enemies.

CELIA Will you go, coz? 230

ROSALIND Have with you. Fare you well.
Exeunt Rosalind and Celia.

ORLANDO What passion hangs these weights upon my tongue?
 I cannot speak to her, yet she urged conference.
 O poor Orlando, thou art overthrown!
 Or Charles or something weaker masters thee. 235
Re-enter Le Beau.

LE BEAU Good sir, I do in friendship counsel you
 To leave this place. Albeit you have deserved

mě mrzí, že jsi synem svého otce. 205
Odejdou vévoda Frederic s družinou a Le Beau.

CELIE Já být můj otec, tak se budu stydět.

ORLANDO Jsem hrdý na to, že jsem otčův syn,
 nejmladší Rowland. To bych nevyměnil,
 ani kdybych měl zdědit vévodství.

ROSALINDA Rytíře Rowlanda můj otec ctil 210
 a spolu s ním i všichni, které znám.
 Kdybych jen tušila, čím je to syn,
 k svým prosbám přidala bych ještě pláč,
 abych ho zarazila.

CELIE Sestřenko,
 pojďme ho pozdravit a povzbudit. 215
 Srdce mě bolí, jak byl na něho
 můj otec příkrý. Pane, gratuluju.
 A umíte-li stejně neochvějně
 milovat jako zápasit, pak dívka
 vašeho srdce bude šťastná.

ROSALINDA Pane, (*Dá mu kolem krku řetízek*)
 to noste za mne. Kdybych na tom byla
 lépe, než jsem, byla bych štědrější.
 Jdem, sestřenice?

CELIE Sbohem, milý pane.

ORLANDO Nedokážu jí ani poděkovat?
 Mé lepší já tu padlo do prachu 225
 a místo něj tu stojí solný sloup!

ROSALINDA Volá nás zpět. Pryč s hloupou hrdostí.
 Zeptám se ho, co chce. Přál jste si, pane?
 Dobře jste bojoval a zvítězil
 nejen nad nepřítelem.

CELIE Půjdeme? 230

ROSALINDA Však já už jdu. Na shledanou.
Odejdou Rosalinda a Celie.

ORLANDO Proč měl jsem náhle jazyk jako v kleštích?
 Mluvila na mě a já tupě mlčel.
 Ubohý Orlando, jsi přemožený!
 Ne silou muže, mocí slabé ženy. 235
Vystoupí Le Beau.

LE BEAU Vážený pane, z přátelství vám radím,
 opusťte město. Přestože jste si

High commendation, true applause, and love,
 Yet such is now the Duke's condition
 That he misconstrues all that you have done. 240
 The Duke is humorous; what he is, indeed,
 More suits you to conceive than I to speak of.

ORLANDO I thank you, sir; and pray you tell me this:
 Which of the two was daughter of the Duke
 That here was at the wrestling? 245

LE BEAU Neither his daughter, if we judge by manners;
 But yet, indeed, the smaller is his daughter;
 The other is daughter to the banished Duke,
 And here detained by her usurping uncle,
 To keep his daughter company; whose loves 250
 Are dearer than the natural bond of sisters.
 But I can tell you that of late this Duke
 Hath ta'en displeasure 'gainst his gentle niece,
 Grounded upon no other argument
 But that the people praise her for her virtues 255
 And pity her for her good father's sake;
 And, on my life, his malice 'gainst the lady
 Will suddenly break forth. Sir, fare you well.
 Hereafter, in a better world than this,
 I shall desire more love and knowledge of you. 260

ORLANDO I rest much bounden to you; fare you well.
Exit Le Beau.
 Thus must I from the smoke into the smother;
 From tyrant Duke unto a tyrant brother.
 But heavenly Rosalind!
Exit.

SCENE 3.
THE DUKE'S PALACE.

Enter Rosalind and Celia.

CELIA Why, cousin! Why, Rosalind! Cupid have mercy!
 Not a word?

ROSALIND Not one to throw at a dog.

CELIA No, thy words are too precious to be cast away upon
 curs; throw some of them at me; come, lame me 5
 with reasons.

vysloužil právem uznání a obdiv,
 vévoda v rozezení obrací
 proti vám všechno, co jste udělal. 240
 Je náladový. Domyslete si
 to, o čem já bych neměl mluvit nahlas.

ORLANDO Děkuji, pane. Povězte mi, prosím,
 která z těch slečen, které přihlížely
 zápasení, je vévodova dcera? 245

LE BEAU Povahou se mu nepodobá žádná,
 jinak je to ta menší. Druhé děvče
 je dcerou vyhnaného vévody.
 Uchvatitel vévodství ji tu drží 250
 kvůli své dceři. Ty dvě dívky se
 snad mají radši nežli vlastní sestry.
 V poslední době ovšem vévoda
 na neteř velmi silně zanevřel
 a nemá k tomu žádný jiný důvod 255
 než to, že lidé chválí její ctnosti
 a litují ji kvůli tatínkovi.
 Vsadil bych krk, že zášť, kterou k ní chová,
 se brzy projeví. Tak na shledanou.
 Doufám, že v lepších dobách, než je tahle,
 budu mít čest se s vámi lépe poznat. 260

ORLANDO Jsem vám moc zavázaný. Na shledanou.
Odejde Le Beau.
 Kam mám teď jít? Jen z deště pod okap.
 Vévoda spílá mi. Bratr mě nemá rád.
 Ach, božská Rosalindo!
Odejde.

SCÉNA 3.
VE VÉVODSKÉM PALÁCI.

Vystoupí Rosalinda a Celia.

CELIE No tak, sestřenko! Rosalindo! Amore, slituj se nad ní!
 Ani slovíčko?

ROSALINDA Ani co bych psovi hodila.

CELIE To ne, tvoje slova jsou perly! Nebudeš přece házet
 perly psům. Hoď nějaké slovíčko po mně, nebo 5
 zemřu zvědavostí.

ROSALIND Then there were two cousins laid up, when the one should be lamed with reasons and the other mad without any.

CELIA But is all this for your father? 10

ROSALIND No, some of it is for my child's father. O, how full of briers is this working-day world!

CELIA They are but burs, cousin, thrown upon thee in holiday foolery; if we walk not in the trodden paths, our very petticoats will catch them. 15

ROSALIND I could shake them off my coat: these burs are in my heart.

CELIA Hem them away.

ROSALIND I would try, if I could cry 'hem' and have him.

CELIA Come, come, wrestle with thy affections. 20

ROSALIND O, they take the part of a better wrestler than myself.

CELIA O, a good wish upon you! You will try in time, in despite of a fall. But, turning these jests out of service, let us talk in good earnest. Is it possible, on such a sudden, you should fall into so strong a liking with old Sir Rowland's youngest son? 25

ROSALIND The Duke my father loved his father dearly.

CELIA Doth it therefore ensue that you should love his son dearly? By this kind of chase I should hate him, for my father hated his father dearly; yet I hate not Orlando.

ROSALIND No, faith, hate him not, for my sake.

CELIA Why should I not? Doth he not deserve well?
Enter Duke Frederick, with lords.

ROSALIND Let me love him for that; and do you love him because I do. Look, here comes the Duke.

CELIA With his eyes full of anger. 35

FREDERICK Mistress, dispatch you with your safest haste, And get you from our court.

ROSALIND Me, uncle?

FREDERICK You, cousin.
Within these ten days if that thou beest found
So near our public court as twenty miles,
Thou diest for it.

ROSALIND I do beseech your Grace, 40

ROSALINDA To bude strašlivý osud dvou sestřenic.
Jedna zemře zvědavostí a druhá zoufalstvím zešílí.

CELIE Je to kvůli tvému tatínkovi? 10

ROSALINDA Nejen to, částečně i kvůli tatínkovi mých dětí. Jak je ten svět trnitý a plný nástrah!

CELIE To jsou jenom bodláky, sestřenko, co po sobě z legrace házíme, a když nejdeme vyšlapanou cestou, nachytají se nám na sukně. 15

ROSALINDA Takové bych dokázala setřepat, ale tenhle se mi zavrtal do srdce.

CELIE Tak ho zkus odtud vypudit.

ROSALINDA Zkousím to. Ale čím dál víc mě to pudí k němu.

CELIE Musíš se poprat se svými city. 20

ROSALINDA Vzaly si na pomoc lepšího zápasníka, než jsem já.

CELIE Pak teda zlom vaz! Protože tenhle tě brzy položí na lopatky. Ale dost už vtípkování a mluvmě vážně. Opravdu ses tak rychle dokázala zamilovat do nejmladšího syna starého rytíře Rowlanda? 25

ROSALINDA Můj tatínek vévoda měl jeho otce velice rád.

CELIE A z toho vyplývá, že ty musíš milovat jeho syna? Potom bych ho já měla nenávidět, protože jeho otec nenáviděl mého. Ale mně Orlando nijak nevadí. 30

ROSALINDA Musíš ho mít ráda, už kvůli mně.

CELIE Proč bych musela? Já na něm nic zvláštního nevidím.
Vystoupí vévoda Frederic s družinou.

ROSALINDA To já ano, a ty ho měj ráda prostě proto, že ho mám ráda já. Podívej, jde sem vévoda.

CELIE Tváří se strašně zle. 35

FREDERIC Slečno, sbalte si věci a co nejdřív opusťte tenhle dům.

ROSALINDA Já, strýčku?

FREDERIC Vy.
Jestli vás za deset dní někdo spatří blíže od paláce než dvacet mil, tak zemřete.

ROSALINDA Proboha, Milosti, 40

	Let me the knowledge of my fault bear with me. If with myself I hold intelligence, Or have acquaintance with mine own desires; If that I do not dream, or be not frantic – As I do trust I am not – then, dear uncle, Never so much as in a thought unborn Did I offend your Highness.	45
FREDERICK	Thus do all traitors; If their purgation did consist in words, They are as innocent as grace itself. Let it suffice thee that I trust thee not.	50
ROSALIND	Yet your mistrust cannot make me a traitor. Tell me whereon the likelihood depends.	
FREDERICK	Thou art thy father's daughter; there's enough.	
ROSALIND	So was I when your Highness took his dukedom; So was I when your Highness banished him. Treason is not inherited, my lord; Or, if we did derive it from our friends, What's that to me? My father was no traitor. Then, good my liege, mistake me not so much To think my poverty is treacherous.	55 60
CELIA	Dear sovereign, hear me speak.	
FREDERICK	Ay, Celia; we stayed her for your sake, Else had she with her father ranged along.	
CELIA	I did not then entreat to have her stay; It was your pleasure, and your own remorse; I was too young that time to value her, But now I know her. If she be a traitor, Why so am I: we still have slept together, Rose at an instant, learned, played, eat together; And wheresoe'er we went, like Juno's swans, Still we went coupled and inseparable.	65 70
FREDERICK	She is too subtle for thee; and her smoothness, Her very silence and her patience, Speak to the people, and they pity her. Thou art a fool. She robs thee of thy name; And thou wilt show more bright and seem more virtuous When she is gone. Then open not thy lips. Firm and irrevocable is my doom Which I have passed upon her; she is banished.	75
CELIA	Pronounce that sentence, then, on me, my liege;	80

	prozradíte mi, co jsem provedla? Protože pokud vím a pokud mne nemámí smysly, paměť neklame, pokud teď nespím, nebo neblouzním – v což pevně věřím –, potom, strýčku, jsem vůči vám stejně nevinná a čistá jak dítě.	45
FREDERIC	Takhle mluví všichni zrádci. Kdyby se mohli slovy očistit, je každý darebák chodící ctnost. Prostě ti nevěřím, a tím to končí.	50
ROSALINDA	Jsem zrádce proto, že mi nevěříte? A jaký k tomu, prosím, máte důvod?	
FREDERIC	Jsi dcerou svého otce. To mi stačí.	
ROSALINDA	Tou byla jsem, když jste ho sesadil. Tou byla jsem, když jste ho odtud vyhnal. Zrádčovství nedědí se jako nemoc. I kdyby to tak bylo, co já s tím? Můj otec nebyl žádný zrádce, pane. A nemyslete si, že když jsem v nouzi, hned chystám zradu. To se pletete.	55 60
CELIE	Tatínku, prosím, vyslechněte mě.	
FREDERIC	Dovolil jsem jí zůstat kvůli tobě, jinak by táhla rovnou se svým tátou.	
CELIE	Já se vás o to nijak neprosila. Sám z lítosti jste se tak rozhodl. Byla jsem příliš mladá, abych ji uměla ocenit. Teď už ji znám. Jestli je zrádce, pak jsem zrádce taky. Spolu jsme chodily spát, vstávaly, spolu se učily, hrály si, jedly, nerozlučné jako dvě labutě.	65 70
FREDERIC	Je chytrá, mazaná. Drží tě v hrsti. Umí se vetřít lidem do srdce. Je klidná, tichá, v lidech budí lítost. Tak nebuď blázen. Tebe zastiňuje. Až tady nebude, ty konečně zazáříš, jak se patří. Proto mlč! Mé rozhodnutí v té věci je pevné a nezvratné. Je od nás vyhoštěna.	75
CELIE	Pak stejný ortel určete i mně.	80

	I cannot live out of her company.	
FREDERICK	You are a fool. You, niece, provide yourself. If you outstay the time, upon mine honour, And in the greatness of my word, you die. <i>Exeunt Duke Frederick and lords.</i>	
CELIA	O my poor Rosalind! Whither wilt thou go? Wilt thou change fathers? I will give thee mine. I charge thee be not thou more grieved than I am.	85
ROSALIND	I have more cause.	
CELIA	Thou hast not, cousin. Prithee be cheerful. Know'st thou not the Duke Hath banished me, his daughter?	
ROSALIND	That he hath not.	90
CELIA	No, hath not? Rosalind lacks, then, the love Which teacheth thee that thou and I am one. Shall we be sund' red? Shall we part, sweet girl? No; let my father seek another heir. Therefore devise with me how we may fly, Whither to go, and what to bear with us; And do not seek to take your charge upon you, To bear your griefs yourself, and leave me out; For, by this heaven, now at our sorrows pale, Say what thou canst, I'll go along with thee.	95 100
ROSALIND	Why, whither shall we go?	
CELIA	To seek my uncle in the Forest of Arden.	
ROSALIND	Alas, what danger will it be to us, Maids as we are, to travel forth so far! Beauty provoketh thieves sooner than gold.	105
CELIA	I'll put myself in poor and mean attire, And with a kind of umber smirch my face; The like do you; so shall we pass along, And never stir assailants.	
ROSALIND	Were it not better, Because that I am more than common tall, That I did suit me all points like a man? A gallant curtle-axe upon my thigh, A boar spear in my hand; and – in my heart Lie there what hidden woman's fear there will – We'll have a swashing and a martial outside, As many other mannish cowards have That do outface it with their semblances.	110 115

	Já bez ní prostě nedokážu žít.	
FREDERIC	Blázníš. Neteři, vy se schystejte. A jestli lhůtu nedodržíte, mé slovo na to, že vás stihne smrt. <i>Odejdou vévoda Frederic s družinou.</i>	
CELIE	Chudinko Rosalindo! Kam teď půjdeš? Vyměníme si otce? Vem si mého. Jen nebuď nešťastnější, než jsem já.	85
ROSALINDA	Mám k tomu důvod.	
CELIE	Nemáš, sestřenko. Buď veselá. Nevíš, že vévoda vyhostil mě, svou dceru?	
ROSALINDA	Nevyhostil.	90
CELIE	Jak to, že ne? Copak mě nemáš ráda? Nejsme snad jedna duše, jedno tělo? Kdo nás rozdělí? Kdo nás odloučí? Ne, ať si otec hledá dceru jinde. Teď pojďme vymyslet, jak utečeme a kam a co si vezmem na cestu. To si chceš nechat všechno neštěstí jen pro sebe a mne z něj vynechat? Při nebi, které bledne z naší bídy, jdu s tebou, ať si říkáš cokoli.	95 100
ROSALINDA	Kam ale půjdeme?	
CELIE	Do Ardenského lesa za mým strýčkem.	
ROSALINDA	Víš, jak to pro nás bude nebezpečné? Dvě dívky! Cestovat tak daleko! Krása je větší lákadlo než zlato.	105
CELIE	Hodím na sebe něco ohavného a mourem pomažu si obličej. Udělej totéž. Zmustrujem se tak, že mužské odradíme.	
ROSALINDA	A co kdybych se vzhledem k tomu, jak jsem vysoká, já sama vydávala za chlapa? U pasu budu mít švihácký kord a v ruce kopí, a přestože v hrudi se bude skrývat ženská dušička, navenek budu neohrožený a vojácký a rázný jako každý zbabělec, co se maskuje svým zjevem.	110 115

CELIA What shall I call thee when thou art a man?
 ROSALIND I'll have no worse a name than Jove's own page,
 And therefore look you call me Ganymede. 120
 But what will you be called?
 CELIA Something that hath a reference to my state:
 No longer Celia, but Aliena.
 ROSALIND But, cousin, what if we assayed to steal
 The clownish fool out of your father's court? 125
 Would he not be a comfort to our travel?
 CELIA He'll go along o'er the wide world with me;
 Leave me alone to woo him. Let's away,
 And get our jewels and our wealth together;
 Devise the fittest time and safest way 130
 To hide us from pursuit that will be made
 After my flight. Now go we in content
 To liberty, and not to banishment.
Exeunt.

CELIE Jak ti mám říkat jako mužskému?
 ROSALINDA Chci hezké jméno. Třeba Ganyméd,
 služebník nejvyššího boha Dia. 120
 A jaké jméno vybereš si ty?
 CELIE Nějaké, co se hodí k mému stavu.
 Už ne Celie, ale Aliena.
 ROSALINDA Sestřenko, co kdybychom zkusily
 odloudit z vévodova domu šaška? 125
 S ním by se cestovalo mnohem líp.
 CELIE Ten se mnou půjde třeba na kraj světa.
 O něj se postarám. Pojď, sbalíme si
 nějaké šperky a pár nezbytností. 130
 A vymyslíme, jak to provést, aby
 náš útěk zůstal dlouho utajený.
 Není to s námi tak zlé, jak se zdá,
 ve vyhnanství nás čeká svoboda.
Odejdou.

ACT II.

SCENE 1.

THE FOREST OF ARDEN.

*Enter Duke Senior, Amiens, and two or three lords,
like foresters.*

- SENIOR Now, my co-mates and brothers in exile,
Hath not old custom made this life more sweet
Than that of painted pomp? Are not these woods
More free from peril than the envious court?
Here feel we not the penalty of Adam, 5
The seasons' difference; as the icy fang
And churlish chiding of the winter's wind,
Which when it bites and blows upon my body,
Even till I shrink with cold, I smile and say:
'This is no flattery; these are counsellors 10
That feelingly persuade me what I am.'
Sweet are the uses of adversity,
Which, like the toad, ugly and venomous,
Wears yet a precious jewel in his head;
And this our life, exempt from public haunt, 15
Finds tongues in trees, books in the running brooks,
Sermons in stones, and good in everything.
I would not change it.
- AMIENS Happy is your Grace,
That can translate the stubbornness of fortune
Into so quiet and so sweet a style. 20
- SENIOR Come, shall we go and kill us venison?
And yet it irks me the poor dappled fools,
Being native burghers of this desert city,
Should, in their own confines, with forked heads
Have their round haunches gored.
1. LORD Indeed, my lord, 25
The melancholy Jaques grieves at that;
And, in that kind, swears you do more usurp

JEDNÁNÍ II.

SCÉNA 1.

V ARDENSKÉM LESE.

*Vystoupí vévoda Senior, Amiens a pár dalších pánů oblečených
do loveckých šatů.*

- SENIOR Přátelé moji, druzi v exilu,
není ten život podle starých zvyků
příjemnější než nablýskaná faleš?
Není nám v lese líp než u dvora?
Zde na nás Adamův trest nedoléhá. 5
Vnímáme roční doby. Když je mráz,
když do mě ostrý zimní vítr řeže,
až mě to v kostech zebe a já chladem
se celý scvrkávám, tak se jen směju:
'To nejsou liché lichotky mých rádců. 10
Živly mi dají poznat, co jsem zač.'
V protivenství se skrývá požehnání.
Je jak zlá, jedovatá ropucha,
jež v sobě nosí vzácný drahokam.
Zde v odloučení vnímáme řeč stromů, 15
z potoků čteme, skály kážou nám
a ve všem všudy kolem nás je dobro.
Neměnil bych.
- AMIENS Jste, pane, šťastný člověk,
když z nepřízně osudu umíte
tak vzletně čerpat klid a útěchu. 20
- SENIOR Pojdme a zabijme si k jídlu zvěř!
A přece zdráhám se ty ubohé
obyvatele téhle divočiny
z domovů vyhnat a pak krvavě
jim proklát boky.
1. ŠLECHTIC Zádumčivý Jacques 25
naříká nad tím jako vy a tvrdí,
že jste v tom směru ještě větší tyran

	Than doth your brother that hath banished you. Today my Lord of Amiens and myself Did steal behind him as he lay along Under an oak whose antique root peeps out Upon the brook that brawls along this wood! To the which place a poor sequestered stag, That from the hunter's aim had ta'en a hurt, Did come to languish; and, indeed, my lord, The wretched animal heaved forth such groans That their discharge did stretch his leathern coat Almost to bursting; and the big round tears Coursed one another down his innocent nose In piteous chase; and thus the hairy fool, Much marked of the melancholy Jaques, Stood on th' extremest verge of the swift brook, Augmenting it with tears.	30
SENIOR	But what said Jaques? Did he not moralize this spectacle?	
1. LORD	O, yes, into a thousand similes. First, for his weeping into the needless stream: 'Poor deer,' quoth he 'thou mak'st a testament As worldlings do, giving thy sum of more To that which had too much.' Then, being there alone, Left and abandoned of his velvet friends: 'Tis right'; quoth he 'thus misery doth part The flux of company.' Anon, a careless herd, Full of the pasture, jumps along by him And never stays to greet him. 'Ay,' quoth Jaques 'Sweep on, you fat and greasy citizens; 'Tis just the fashion. Wherefore do you look Upon that poor and broken bankrupt there?' Thus most invectively he pierceth through The body of the country, city, court, Yea, and of this our life; swearing that we Are mere usurpers, tyrants, and what's worse, To fright the animals, and to kill them up In their assigned and native dwelling-place.	45
SENIOR	And did you leave him in this contemplation?	
2. LORD	We did, my lord, weeping and commenting Upon the sobbing deer.	65
SENIOR	Show me the place; I love to cope him in these sullen fits, For then he's full of matter.	

	nežli váš bratr, co vás vyhostil. Dnes jsme se k němu s panem Amiensem přikradli zezadu, když ležel si pod dubem, jehož staré kořeny se pnou nad bublajícím potokem. Kus dál byl jelen, k smrti poraněný nepřesnou střelou, jenž tam přišel zemřít. Jak ten vám, pane, strašně naříkal. Ubohé zvíře vyrazilo vzlyky tak mocně, že se kůže na krku mu málem trhala a z očí lil se proud slz, jenž stékal po nevinných nozdrách jak o závod. Ten chudák chlupatá stál nad srázem divoké bystřiny, již rozvodňoval slzami, a Jacques se na něj díval.	30
SENIOR	A nic neříkal? Nepoužil snad žádné příměry?	
1. ŠLECHTIC	Aby ne! Celou řadu. Nejdřív mu řekl, že vodou zavodňuje vodu. 'Chudáčku,' pravil, 'jsi jak boháč, jenž odkazuje své poklady těm, kteří jich mají nadbytek.' Pak jelena politoval, že zůstal bez přátel. 'Tak už to chodí,' kázal, 'že se bídě bohatí vyhýbají.' A v tu chvíli se kolem z pastvy žene celé stádo a mizí bez pozdravu. Na to Jacques: 'Vy tlusté vykrmené potvory, až sem to došlo, že vám ubožák nestojí ani za ohlédnutí?' A ostře strefuje se do všeho, ať je to naše země, město, dvůr, ba i náš život zde, a nadává, jací jsme tyrani a vetřelci, co děsí zvěř a vybíjejí stáda zde, kde jsou doma oni, a ne my.	45
SENIOR	Zanechali jste ho v těch úvahách?	
2. ŠLECHTIC	Ba, pane, v pláči, naříkajícího nad sténajícím jelenem.	65
SENIOR	Jdu za ním. Vždyť kdykoli je takhle naladěn, je povznářející ho poslouchat.	

	O my sweet master! O you memory Of old Sir Rowland! Why, what make you here? Why are you virtuous? Why do people love you? And wherefore are you gentle, strong, and valiant? Why would you be so fond to overcome The bonny prizer of the humorous Duke? Your praise is come too swiftly home before you. Know you not, master, to some kind of men Their graces serve them but as enemies? No more do yours. Your virtues, gentle master, Are sanctified and holy traitors to you. O, what a world is this, when what is comely Envenoms him that bears it!	5 10 15
ORLANDO	Why, what's the matter?	
ADAM	O unhappy youth! Come not within these doors; within this roof The enemy of all your graces lives. Your brother – no, no brother; yet the son – Yet not the son; I will not call him son Of him I was about to call his father – Hath heard your praises; and this night he means To burn the lodging where you use to lie, And you within it. If he fail of that, He will have other means to cut you off; I overheard him and his practices. This is no place; this house is but a butchery; Abhor it, fear it, do not enter it.	20 25
ORLANDO	Why, whither, Adam, wouldst thou have me go?	
ADAM	No matter whither, so you come not here.	30
ORLANDO	What, wouldst thou have me go and beg my food, Or with a base and boisterous sword enforce A thievish living on the common road? This I must do, or know not what to do; Yet this I will not do, do how I can. I rather will subject me to the malice Of a diverted blood and bloody brother.	35
ADAM	But do not so. I have five hundred crowns, The thrifty hire I saved under your father, Which I did store to be my foster-nurse, When service should in my old limbs lie lame, And unregarded age in corners thrown. Take that, and he that doth the ravens feed,	40

	Můj znejmilejší pane! Připomínko rytíře Rowlanda! Proč jste se vrátil? Proč jste tak čestný? Proč vás lidi ctí? Proč jste tak milý, silný, odvážný? Proč porazil jste toho hromotluka náladového pana vévody? Zvěst o tom byla rychlejší než vy. Nevíte ale, pane, že se klady obrátit někdy umí v zápory? Vy jste ten příklad. Vaše ctnosti, pane, jsou brány jako důkaz vaší zrady. Co je to za svět, ve kterém se dobro oplácí zlem?	5 10 15
ORLANDO	O čem to mluvíš?	
ADAM	Chlapče nešťastná! Domů se nevracejte. Pod tou střechou bydlí nepřítel vašich předností. Váš bratr – ne, ne bratr, ale syn – syn ne – nemůžu zvat ho synem toho, o kom jsem chtěl říct, že byl jeho otec – slyšel o vás tu chválu. Proto chce zapálit kůlnu, v které přespáváte, abyste uhořel. Kdybyste unik, najde si jiný způsob, jak vás zabít. Tajně jsem vyslechl, jak o tom mluví. To není dům. Tohle je katovna. Nechodte tam, kde na vás čeká smrt.	20 25
ORLANDO	A kam mám jít, Adame? Porad' mi!	
ADAM	Kamkoli, pane, jenom ne tam dovnitř.	30
ORLANDO	Mám chodit po žebrotě nebo snad jak lupič s mečem někde za městem obírat pocestné a tím se živit? A to bych musel, ale protože to neudělám, nevím, co mám dělat. Radši ať moje vlastní krev, můj bratr, mi nebratrsky v zášti pustí žilou.	35
ADAM	To ne. Mám pět set zlatých, které jsem si ušetřil ve službách panu otci. Dal jsem je stranou a z nich hodlal žít, až staré kosti vypoví mi službu a stáří odhodí mě do kouta. Vemte si je. Vždyť ten, jenž dává najíst	40

Yea, providently caters for the sparrow,
 Be comfort to my age! Here is the gold; 45
 All this I give you. Let me be your servant;
 Though I look old, yet I am strong and lusty;
 For in my youth I never did apply
 Hot and rebellious liquors in my blood,
 Nor did not with unbashful forehead woo 50
 The means of weakness and debility;
 Therefore my age is as a lusty winter,
 Frosty, but kindly. Let me go with you;
 I'll do the service of a younger man
 In all your business and necessities. 55

ORLANDO O good old man, how well in thee appears
 The constant service of the antique world,
 When service sweat for duty, not for meed!
 Thou art not for the fashion of these times,
 Where none will sweat but for promotion, 60
 And having that do choke their service up
 Even with the having; it is not so with thee.
 But, poor old man, thou prun'st a rotten tree
 That cannot so much as a blossom yield
 In lieu of all thy pains and husbandry. 65
 But come thy ways, we'll go along together,
 And ere we have thy youthful wages spent
 We'll light upon some settled low content.

ADAM Master, go on; and I will follow thee
 To the last gasp, with truth and loyalty. 70
 From seventeen years till now almost four-score
 Here lived I, but now live here no more.
 At seventeen years many their fortunes seek,
 But at fourscore it is too late a week;
 Yet fortune cannot recompense me better 75
 Than to die well and not my master's debtor.

Exeunt.

i malým krkavcům a vrabce hýčká,
 mě v stáří podrží! Tady je zlato. 45
 Vemte si všechno. A mě za sluhu.
 Vypadám starý, ale sil mám dost.
 V mládí jsem neholdoval pití, které
 krev otráví a tělo ničí, ani
 těm nestydatým radovánkám, jež 50
 člověka vysílí a zbaví vůle.
 Můj věk je jako mírná zima, kdy
 mráz štípe, ale nekouše. Jsem váš
 a schopen zastat všechny úkoly,
 co dáte mi, o nic hůř než ti mladší. 55

ORLANDO Stařečku, mluví z tebe krásné časy,
 kdy ještě věrná služba byla ctí,
 konanou z lásky, nejen pro peníze!
 Do dnešní doby se už nehodíš.
 Dnes bez odměny nikdo nehne prstem. 60
 Nebo ji shrábne předem a jde pryč
 služba neslužba. To není tvůj případ.
 Roubuješ ale, starče, planý peň,
 přes tvoji námahu a milou péči
 já nikdy neponesu ovoce. 65
 Když ale myslíš, odejdeme spolu.
 Snad najdem něco, z čeho se dá žít,
 než stačíme to, co máš, utratit.

ADAM Do posledního dechu, pane, vám
 svou poslušnost a věrnost zachovám. 70
 Od sedmnácti do osmdesátky
 jsem tady žil. A nevrátím se zpátky.
 V mládí sní lidé o budoucnosti,
 ve stáří je i týden věčnosti.
 Mé štěstí v budoucnosti bude tím, 75
 že zemřu, pane, s čistým svědomím.

Odejdou.

SCENE 4.
THE FOREST OF ARDEN.

Enter Rosalind for Ganymede, Celia for Aliena, and Clown alias Touchstone.

- ROSALIND O Jupiter, how weary are my spirits!
- TOUCHSTONE I care not for my spirits, if my legs were not weary.
- ROSALIND I could find in my heart to disgrace my man's apparel, and to cry like a woman; but I must comfort the weaker vessel, as doublet and hose ought to show itself courageous to petticoat; therefore, courage, good Aliena. 5
- CELIA I pray you bear with me; I cannot go no further.
- TOUCHSTONE For my part, I had rather bear with you than bear you; yet I should bear no cross if I did bear you; for I think you have no money in your purse. 10
- ROSALIND Well, this is the Forest of Arden.
- TOUCHSTONE Ay, now am I in Arden; the more fool I; when I was at home I was in a better place; but travellers must be content. 15
- Enter Corin and Silvius.*
- ROSALIND Ay, be so, good Touchstone. Look you, who comes here, a young man and an old in solemn talk.
- CORIN That is the way to make her scorn you still.
- SILVIUS O Corin, that thou knew'st how I do love her!
- CORIN I partly guess; for I have loved ere now. 20
- SILVIUS No, Corin, being old, thou canst not guess, Though in thy youth thou wast as true a lover As ever sighed upon a midnight pillow. But if thy love were ever like to mine, As sure I think did never man love so, How many actions most ridiculous Hast thou been drawn to by thy fantasy? 25
- CORIN Into a thousand that I have forgotten.
- SILVIUS O, thou didst then never love so heartily! If thou rememb'rest not the slightest folly That ever love did make thee run into, Thou hast not loved; Or if thou hast not sat as I do now, 30

SCÉNA 4.
V ARDENSKÉM LESE.

Vystoupí Rosalinda jako Ganyméd, Celié jako Aliena a šašek Brus.

- ROSALINDA Nebesa, už toho mám právě po krk!
- BRUS Což o to, krk ještě jde, ale nohy už nemůžou.
- ROSALINDA Nejradši bych znectila své mužské ošacení a rozbřečela se jako ženská, ale protože musím utěšovat slabší pohlaví a protože kalhoty jsou vždycky odvážnější než sukně, říkám, odvahu, milá Alieno. 5
- CELIE Vlez mi na záda, já už dál nejdu.
- BRUS Jenom, slečno, nelezte na záda mně. To bych neunesl, že bych pod vámi klesl. A jak jste těžká, stejně by mi to nic nevyneslo, když jste, jak se zdá, bez peněz. 10
- ROSALINDA Tak tohle už bude Ardenský les.
- BRUS Bude to Ardenský les a já, blázen, budu bláznit v lese, místo abych šaškoval ve městě, kde je to mnohem pohodlnější. Ale kdo chce kam, pomozte mu tam. 15
- Vystoupí Corin a Silvius.*
- ROSALINDA Milý Bruse, koukej, kdo to sem jdem. Mladík a stařec zabraní do vážného hovoru.
- CORIN Pak bude tebou pohrdat tím víc.
- SILVIUS Corine, nevíš, jak ji miluji!
- CORIN Tuším to. Sám jsem kdysi miloval. 20
- SILVIUS Netušíš nic. Na lásku jsi moc starý, i když jsi možná také v mládí v noci zamilovaně vzdychal do polštáře. Jestli jsi ale miloval jak já, což nemyslím, že někdo dokáže, nenutila tě láska napáchat dost hloupostí a pošetilostí? 25
- CORIN Tisíce, na něž jsem už zapomněl.
- SILVIUS Potom jsi miloval míň nežli já! Pokud jsi zapomněl být na jedinou pošetilost, k níž dohnala tě láska, pak's nemiloval. Pokud jsi jak já chválou milované 30

Wearing thy hearer in thy mistress' praise,
Thou hast not loved; 35
Or if thou hast not broke from company
Abruptly, as my passion now makes me,
Thou hast not loved.
O Phebe, Phebe, Phebe!
Exit Silvius.

ROSALIND Alas, poor shepherd! Searching of thy wound, 40
I have by hard adventure found mine own.

TOUCHSTONE And I mine. I remember, when I was in love,
I broke my sword upon a stone, and bid him take
that for coming a-night to Jane Smile; and I remember
the kissing of her batler, and the cow's dugs that 45
her pretty chapt hands had milked; and I remember
the wooing of peascod instead of her; from whom
I took two cods, and giving her them again, said
with weeping tears 'Wear these for my sake.'
We that are true lovers run into strange capers; 50
but as all is mortal in nature, so is all nature in love
mortal in folly.

ROSALIND Thou speak'st wiser than thou art ware of.

TOUCHSTONE Nay, I shall ne'er be ware of mine own wit till I break
my shins against it. 55

ROSALIND Jove, Jove! This shepherd's passion
Is much upon my fashion.

TOUCHSTONE And mine; but it grows something stale with me.

CELIA I pray you, one of you question yond man
If he for gold will give us any food; 60
I faint almost to death.

TOUCHSTONE Holla, you clown!

ROSALIND Peace, fool; he's not thy kinsman.

CORIN Who calls?

TOUCHSTONE Your betters, sir.

CORIN Else are they very wretched.

ROSALIND Peace, I say. Good even to you, friend.

CORIN And to you, gentle sir, and to you all. 65

ROSALIND I prithee, shepherd, if that love or gold
Can in this desert place buy entertainment,
Bring us where we may rest ourselves and feed.

neunavoval svého posluchače,
pak's nemiloval. 35
Pokud jsi nepřerušil hovor s ním
tak náhle jak já teď svůj hovor s tebou,
pak's nemiloval.
Ach, Fébé, Fébé, Fébé!
Odejde Silvius.

ROSALINDA Ubohý ovčáku! S tvou bolestí 40
se náhle probudila i ta moje.

BRUS Ta moje taky. Když já byl naposled zamilovaný, tak
narazil můj meč na kámen, což ho úplně zlomilo,
a tak mu povídám: „To máš za to, že v noci brousíš za
Janou Smajlovou.“ Taky jsem zulíbal koště své lásky, 45
a dokonce i struky krávy, kterou má milá dojívala
svýma pěknýma mozolnatýma ručkama. A místo ní
jsem vyznával lásku hrachovému lusku, ze kterého
jsem vzal dva hrášky a pak jí je plačky dával se slovy:
„Tyhle nos za mne.“ My opravdu zaláskovaní děláme 50
hrozné vylomeniny. Ale jak už tak všechno živé spěje
k zániku, tak i každý zamilovaný spěje k bláznovství.

ROSALINDA Mluvíš moudřeji, než si myslíš.

BRUS Mně moje moudrost zřejmě dojde, až o ni někde
zakopnu. 55

ROSALINDA Jak se tak láska lásce podobá,
ta ovčákova stejná je jak má.

BRUS Jak moje taky. I když ta moje je tak trochu po sezóně.

CELIE Prosím vás, zeptejte se toho pána,
jestli by neměl na prodej kus jídla. 60
Umírám hladu.

BRUS Haló, pantáto!

ROSALINDA Mlč, blázne, není to tvůj příbuzný.

CORIN Kdo jste?

BRUS Lepší lidé než ty.

CORIN To věřím.

ROSALINDA Mlč, říkám. Pane, přeji dobrý den.

CORIN Nápodobně vám všem, vznešený pane. 65

ROSALINDA Příteli, prosím, není v lese místo,
kde z laskavosti nebo za peníze
nás někdo občerství a ubytuje?

	Here's a young maid with travel much oppressed, And faints for succour.	
CORIN	Fair sir, I pity her, And wish, for her sake more than for mine own, My fortunes were more able to relieve her; But I am shepherd to another man, And do not shear the fleeces that I graze. My master is of churlish disposition, And little reckes to find the way to heaven By doing deeds of hospitality. Besides, his cote, his flocks, and bounds of feed, Are now on sale; and at our sheepecote now, By reason of his absence, there is nothing That you will feed on; but what is, come see, And in my voice most welcome shall you be.	70 75 80
ROSALIND	What is he that shall buy his flock and pasture?	
CORIN	That young swain that you saw here but erewhile, That little cares for buying any thing.	85
ROSALIND	I pray thee, if it stand with honesty, Buy thou the cottage, pasture, and the flock, And thou shalt have to pay for it of us.	
CELIA	And we will mend thy wages. I like this place, And willingly could waste my time in it.	90
CORIN	Assuredly the thing is to be sold. Go with me; if you like upon report The soil, the profit, and this kind of life, I will your very faithful feeder be, And buy it with your gold right suddenly.	95
	<i>Exeunt.</i>	

SCENE 5.**ANOTHER PART OF THE FOREST.***Enter Amiens, Jaques, and others.*

AMIENS	<i>(Sings)</i> Under the greenwood tree Who loves to lie with me, And turn his merry note Unto the sweet bird's throat, Come hither, come hither, come hither.	5
--------	--	---

	Ta dívka už je k smrti vysílená a chce si odpočinout.	
CORIN	To mě mrzí, a kdybych mohl, postaral bych se o slečnu líp než o sebe, však, pane, jsem ovčák, který slouží jinému a ovce, které pase, nestříhá. Můj pán je hrozný skrblík, který sotva si cestu do nebe vydláždí skutky své pohostinnosti a dobroty. Navíc svou salaš, ovce, seníky teď hodlá prodat. Protože je pryč, v salaši není nic, co bych vám mohl vhodného nabídnout, však zvu vás tam a pohostím vás tím málem, co mám.	70 75 80
ROSALINDA	Už má pán kupce pro své hospodářství?	
CORIN	Toho mladíka, co byl tady se mnou, ten ale, jak se zdá, už ztratil zájem.	85
ROSALINDA	Jestli to není v rozporu s tvou ctí, tak si tu salaš, stáda, polnosti kup sám, a to za naše peníze.	
CELIE	A zvedneme ti plat. Mně se tu líbí a ráda bych se tady usadila.	90
CORIN	Opravdu je to tady na prodej. Tak pojďte se mnou. Jestli se vám líbí ta půda zde i způsob života, pak ubytuju vás ve vlastním domě třeba teď hned, když koupíte ho pro mě. <i>Odejdou.</i>	95

SCÉNA 5.**JINDE V LESE.***Vystoupí Amiens, Jacques a další.*

AMIENS	<i>(Zpívá)</i> Pod stromem zeleným rád ležím si a sním, tam ptáci písni svou mou lásku ke mně zvu: pojď blíž, pojď blíž, pojď blíž,	5
--------	---	---

- Here shall he see
No enemy
But winter and rough weather.
- JAQUES More, more, I prithee, more.
- AMIENS It will make you melancholy, Monsieur Jaques. 10
- JAQUES I thank it. More, I prithee, more. I can suck melancholy out of a song, as a weasel sucks eggs. More, I prithee, more.
- AMIENS My voice is ragged; I know I cannot please you.
- JAQUES I do not desire you to please me; I do desire you to 15
sing. Come, more; another stanza. Call you 'em
stanzos?
- AMIENS What you will, Monsieur Jaques.
- JAQUES Nay, I care not for their names; they owe me nothing.
Will you sing? 20
- AMIENS More at your request than to please myself.
- JAQUES Well then, if ever I thank any man, I'll thank you; but
that they call compliment is like th' encounter of two
dog-apes; and when a man thanks me heartily,
methinks have given him a penny, and he renders 25
me the beggarly thanks. Come, sing; and you that
will not, hold your tongues.
- AMIENS Well, I'll end the song. Sirs, cover the while; the Duke
will drink under this tree. He hath been all this day to
look you. 30
- JAQUES And I have been all this day to avoid him. He is too
disputable for my company. I think of as many matters
as he; but I give heaven thanks, and make no boast of
them. Come, warble, come.
- ALL (*Sing*) Who doth ambition shun, 35
And loves to live i' th' sun,
Seeking the food he eats,
And pleased with what he gets,
Come hither, come hither, come hither.
Here shall he see 40
No enemy
But winter and rough weather.
- JAQUES I'll give you a verse to this note that I made yesterday
in despite of my invention.

- zde není se čeho bát,
až přijde listopad,
pod sněhem najdem skrýš.
- JACQUES Ještě, ještě. Prosím. Ještě!
- AMIENS Ale aby vás to neroztesknilo, pane Jacquu. 10
- JACQUES Tím líp. Ještě, prosím. Já nasávám tesknotu z písní,
jako lasička vysává žloutek z vajec. Tak ještě, ještě,
prosím.
- AMIENS Nemám hlas. To se vám přece nemůže líbit.
- JACQUES Já nechci, aby ses mi líbil, já chci, abys mi zpíval. 15
Tak honem. Ještě jednu sloku. Říká se jim sloky,
ne?
- AMIENS Říkejte jim, jak chcete, monsieur.
- JACQUES Co bych jim říkal? Já se s nimi nebavím. Tak budeš
zpívat? 20
- AMIENS Spíš na vaše přání než sobě pro radost.
- JACQUES A já ti pak za to poděkuju, a to budeš první na světě.
Mně totiž tyhle zdvořilosti vždycky připadají jako
prostocviky cvičených paviánů. Kdykoli mně někdo 25
za něco děkuje, mám pocit, že jsem mu dal nějakou
almužnu, když mi to oplácí tak ubožáckými díky.
Pojďte zpívat, a kdo zpívat nebude, ať zavře klapačku.
- AMIENS Tak já vám tu písničku dozpívám. A vy, pánové,
prostřete, prosím, pod stromem. Vévoda si chce
posedět u vína. Celý den se po vás shání. 30
- JACQUES A já se mu celý den vyhýbám. Je na můj vkus
až příliš řečný. Taky mám toho hodně na srdci,
ale chvála bohu, nechlubím se s tím na každém
kroku. Tak honem, zašveholte něco!
- VŠICHNI (*Zpívají*) Kdo hledá mír a klid 35
a na slunci chce žít,
kdo k jídlu rád si dá,
co skýtá příroda,
pojď blíž, pojď blíž, pojď blíž,
zde není se čeho bát, 40
až přijde listopad,
pod sněhem najdem skrýš.
- JACQUES Včera jsem navzdory svému neumětelství na tuhle
melodii napsal vlastní text.

AMIENS And I'll sing it. 45
 JAQUES Thus it goes:
 If it do come to pass
 That any man turn ass,
 Leaving his wealth and ease
 A stubborn will to please, 50
 Ducdame, ducdame, ducdame;
 Here shall he see
 Gross fools as he,
 An if he will come to me.
 AMIENS What's that 'ducdame'? 55
 JAQUES 'Tis a Greek invocation, to call fools into a circle.
 I'll go sleep, if I can; if I cannot, I'll rail against all the
 first-born of Egypt.
 AMIENS And I'll go seek the Duke; his banquet is prepared.
Exeunt severally.

SCENE 6.
THE FOREST.

Enter Orlando and Adam.

ADAM Dear master, I can go no further. O, I die for food!
 Here lie I down, and measure out my grave. Farewell,
 kind master.
 ORLANDO Why, how now, Adam! No greater heart in thee? Live
 a little; comfort a little; cheer thyself a little. If this 5
 uncouth forest yield anything savage, I will either be
 food for it or bring it for food to thee. Thy conceit is
 nearer death than thy powers. For my sake be
 comfortable; hold death awhile at the arm's end. I will
 here be with thee presently; and if I bring thee not 10
 something to eat, I will give thee leave to die; but if
 thou diest before I come, thou art a mocker of my
 labour. Well said! Thou look'st cheerly; and I'll be
 with thee quickly. Yet thou liest in the bleak air.
 Come, I will bear thee to some shelter; and thou 15
 shalt not die for lack of a dinner, if there live
 anything in this desert. Cheerly, good Adam!
Exeunt.

AMIENS Tak já to zazpívám. 45
 JACQUES Je to takhle:
 Kdo ztratil rozum svůj
 a jako starý vůl
 svým statkům vale dal
 a s bláznem putoval, 50
 pojď sem, peres, peres.
 Takových trumberů
 tu žije pospolu
 už skoro celý les.
 AMIENS Co je to „peres“? 55
 JACQUES Tajné zaříkadlo, kterým se blázni svolávají do houfu.
 Jdu spát, jestli usnu, a jestli neusnu, budu nadávat všem
 vyhozeným uhozeným prvorozeným urozeným.
 AMIENS Jdu najít vévodu, že už je prostřeno.
Odejdou každý na jinou stranu.

SCÉNA 6.
V LESE.

Vystoupí Orlando a Adam.

ADAM Pane, já už dál nemůžu. Umírám hlady! Tady si lehnu
 a vlastním tělem vyměřím svůj hrob. Sbohem, laskavý
 pane.
 ORLANDO Ale, no tak, Adame! Přece to nevzdáš! Trochu života
 do toho umírání! Seber se! Neklesej na mysli! Jestli 5
 v téhle divočině žije nějaká divoká zvěř, buď ať sežere
 mě, nebo ji přinesu k jídlu tobě. Tvůj duch je smrti
 blíž než tvoje tělo. Vzpoch se trochu! Už kvůli mně.
 Nepouštěj k sobě zubatou, dokud se nevrátím! A jestli
 ti nepřinesu něco k snědku, pak si pro mě za 10
 mě klidně umři. Ale jestli umřeš dřív, než se vrátím,
 bude to od tebe lumpárna, že jsi mě nechal
 zbytečně se namáhat. No vida! Už vypadáš líp.
 Za chvíli se vrátím. Ne, tady dost fouká. Najdeme ti
 nějaké závětrí. Slibuju ti, že jestli tady kolem něco 15
 žije, hlady tě zemřít nenechám. Tak hlavu vzhůru,
 Adame!
Odejdou.

SCENE 7.
THE FOREST.

A table set out.

Enter Duke Senior, Amiens, and lords.

- SENIOR I think he be transformed into a beast;
For I can nowhere find him like a man.
1. LORD My lord, he is but even now gone hence;
Here was he merry, hearing of a song.
- SENIOR If he, compact of jars, grow musical, 5
We shall have shortly discord in the spheres.
Go seek him; tell him I would speak with him.
Enter Jaques.
1. LORD He saves my labour by his own approach.
- SENIOR Why, how now, monsieur! What a life is this,
That your poor friends must woo your company? 10
What, you look merrily!
- JACQUES A fool, a fool! I met a fool i' th' forest,
A motley fool. A miserable world!
As I do live by food, I met a fool,
Who laid him down and basked him in the sun, 15
And railed on Lady Fortune in good terms,
In good set terms – and yet a motley fool.
'Good morrow, fool,' quoth I; 'No, sir,' quoth he,
'Call me not fool till heaven hath sent me fortune.'
And then he drew a dial from his poke, 20
And, looking on it with lack-lustre eye,
Says very wisely, 'It is ten o'clock;
Thus we may see,' quoth he, 'how the world wags;
'Tis but an hour ago since it was nine;
And after one hour more 'twill be eleven; 25
And so, from hour to hour, we ripe and ripe,
And then, from hour to hour, we rot and rot;
And thereby hangs a tale.' When I did hear
The motley fool thus moral on the time,
My lungs began to crow like chanticleer 30
That fools should be so deep contemplative;
And I did laugh sans intermission
An hour by his dial. O noble fool!
A worthy fool! Motley's the only wear.
- SENIOR What fool is this? 35

SCÉNA 7.
V LESE.

U prostřeného stolu.

Vystoupí vévoda Senior, Amiens a šlechtici.

- SENIOR Copak se převtělil v nějaké zvíře,
že jako člověk není k nalezení?
1. ŠLECHTIC Pane, byl tady zrovna před chvílí
a rozveselila ho písnička.
- SENIOR Jestli ten věčně rozladěný pán 5
pojal vztah k hudbě, máme po muzice.
Najděte ho, a že s ním hned chci mluvit.
Vystoupí Jacques.
1. ŠLECHTIC Práci mi ušetřil. Sám přichází.
- SENIOR Monsieur, co je, že se přátelé
musejí doprošovat vaší přízně? 10
No ne, vy se nám přímo usmíváte!
- JACQUES Šaška jsem potkal, šaška tady v lese!
Pravého šaška. Zatracený svět!
Není to šílené potkat tu šaška?
Ležel a hrál se na slunci a spílal 15
Štěstěně přímo vytříbeným stylem,
vytříbeným, a to byl, prosím, šašek.
„Dobrý den, blázne,“ řek jsem. „Blázen budu,“
odpověděl, „až začne mi přát štěstí.“
A vytáhl pak z kapsy hodinky, 20
zadumaně se na ně podíval
a moudře pravil: „Teď je deset hodin.
Na tom je vidět, jak nám plyne čas.
Vždyť před hodinou bylo teprv devět
a za hodinu bude jedenáct. 25
Tak od hodiny k hodině si žijem
a od hodiny k hodině si hnijem,
to už je světa běh.“ Když jsem tak slyšel,
jak blázen rozumuje o čase,
tu se mi v hrudi rozkokrhal kohout, 30
a musel jsem se bez přestání smát
hodinu podle jeho ciferníku,
že šašek hovoří jak filozof.
Výtečný šašek! Šaškům patří svět!
- SENIOR A jaký to byl šašek? 35

JAQUES	O worthy fool! One that hath been a courtier, And says, if ladies be but young and fair, They have the gift to know it; and in his brain, Which is as dry as the remainder biscuit After a voyage, he hath strange places crammed With observation, the which he vents In mangled forms. O that I were a fool! I am ambitious for a motley coat.	40
SENIOR	Thou shalt have one.	
JAQUES	It is my only suit, Provided that you weed your better judgments Of all opinion that grows rank in them That I am wise. I must have liberty Withal, as large a charter as the wind, To blow on whom I please, for so fools have; And they that are most galled with my folly, They most must laugh. And why, sir, must they so? The why is plain as way to parish church: He that a fool doth very wisely hit Doth very foolishly, although he smart, Not to seem senseless of the bob; if not, The wise man's folly is anatomized Even by the squandering glances of the fool. Invest me in my motley; give me leave To speak my mind, and I will through and through Cleanse the foul body of th' infected world, If they will patiently receive my medicine.	45 50 55 60
SENIOR	Fie on thee! I can tell what thou wouldst do.	
JAQUES	What, for a counter, would I do but good?	
SENIOR	Most mischievous foul sin, in chiding sin; For thou thyself hast been a libertine, As sensual as the brutish sting itself; And all th' embossed sores and headed evils That thou with license of free foot hast caught Wouldst thou disgorge into the general world.	65
JAQUES	Why, who cries out on pride That can therein tax any private party? Doth it not flow as hugely as the sea, Till that the weary very means do ebb? What woman in the city do I name When that I say the city-woman bears The cost of princes on unworthy shoulders?	70 75

JACQUES	Výtečný šašek! Přišel ode dvora. Tvrdí, že každá krásná mladá žena ví o tom, jaká je. Mladá a krásná. Má mozek plný postřehů, co se jak drobký pomíchaly v prázdné torně po výletě, a bez ladu a skladu je po vás hází. Kéž bych já byl šašek! Nasadte mi šaškovskou čepici!	40
SENIOR	Dostaneš ji.	
JACQUES	Nic víc si nepřejí. Vy ale vyplejte si ze svých hlav bující býlí bludných představ o tom, že já jsem moudrý. Chci mít svobodu volně jak vítr řezat do každého, kdo se mi zlíbí. To šaškové smějí. A ti, jimž nejvíc nařežu, se musí nejvíce smát. A že nevíte proč? Vždyť je to jasné jako kudla v zádech. Ten, koho blázen chytře setře, dělá sice dost hloupě, i když mazaně, že o něj nejde. Když se ale ozve, pak pošetlost toho chytráka je k smíchu všem a nejvíc šaškovi. Chci strakatý háv, abych mohl říkat všem, co si myslím. Jen tak vyženu nákazu z těla nemocného světa, bude-li trpělivě brát můj lék.	45 50 55 60
SENIOR	Hanba ti! Já ti řeknu, co bys dělal.	
JACQUES	Co jiného než leda samé dobro?	
SENIOR	To by byl hřích, abys ty káral hříchy. Takový hrozný hříšník, kterého ovládá jeho nenasytný chtíč. To jako kdybys boláky a vředy, jimíž tě vytrestal tvůj bujný život, vystavil na odiv celému světu.	65
JACQUES	Kdo brojí proti pýše, brojí snad proti každému, který pyšný je? Neřest je jako příliv, který stoupá, než jedna kapka řekne čelem vzad. Ozve se některá, když řeknu, že dnes obyčejné měšťky navěsí na sebe zlata víc než princezny?	70 75

Who can come in and say that I mean her,
 When such a one as she such is her neighbour?
 Or what is he of basest function
 That says his bravery is not on my cost, 80
 Thinking that I mean him, but therein suits
 His folly to the mettle of my speech?
 There then! How then? What then? Let me see wherein
 My tongue hath wronged him: if it do him right,
 Then he hath wronged himself; if he be free, 85
 Why then my taxing like a wild-goose flies,
 Unclaimed of any man. But who comes here?
Enter Orlando with his sword drawn.

ORLANDO Forbear, and eat no more.
 JAQUES Why, I have eat none yet.
 ORLANDO Nor shalt not, till necessity be served.
 JAQUES Of what kind should this cock come of? 90
 SENIOR Art thou thus boldened, man, by thy distress?
 Or else a rude despiser of good manners,
 That in civility thou seem'st so empty?

ORLANDO You touched my vein at first: the thorny point
 Of bare distress hath ta'en from me the show 95
 Of smooth civility; yet am I inland bred,
 And know some nurture. But forbear, I say;
 He dies that touches any of this fruit
 Till I and my affairs are answered.

JAQUES An you will not be answered with reason, 100
 I must die.
 SENIOR What would you have? Your gentleness shall force
 More than your force move us to gentleness.

ORLANDO I almost die for food, and let me have it.
 SENIOR Sit down and feed, and welcome to our table. 105
 ORLANDO Speak you so gently? Pardon me, I pray you;
 I thought that all things had been savage here,
 And therefore put I on the countenance
 Of stern commandment. But whate'er you are
 That in this desert inaccessible, 110
 Under the shade of melancholy boughs,
 Lose and neglect the creeping hours of time;
 If ever you have looked on better days,
 If ever been where bells have knolled to church,

Která se urazí, když dobře ví,
 že totéž platí o všech v okolí?
 A který nafintěný nemrcouch
 na sebe vztáhne moji kritiku 80
 jeho otřesných hadrů a tím přizná,
 že moje slova tepou jeho vzhled?
 Co pak? Co s tím? Jak dál? Ať jediný
 mi řekne, že mu křivdím. Mám-li pravdu,
 je vina na něm. Je-li nevinný, 85
 pak moje slova přes něj přeletí
 jak husa divoká. Kdo to sem jde?
Vystoupí Orlando s taseným mečem.

ORLANDO Přestaňte jíst.
 JACQUES Ještě jsem nejedl.
 ORLANDO A nebudeš, než nasytí se nouze.
 JACQUES Co je to za divného kohoutka? 90
 SENIOR Jsi takhle troufalý ze zoufalství,
 či pohrdáš dobrými způsoby,
 že jsi mezi nás vtrhl jako divoch?

ORLANDO To první platí, pane. Drsná bída
 mou uhlazenou slupku slušnosti 95
 rozerval, i když mám dobrý původ
 a dobré vychování. Přesto říkám:
 Kdo sáhne na to ovoce dřív, než
 dosáhnu svého, bude synem smrti.

JACQUES Jestli můžete dosáhnout svého jedině saháním 100
 po cizím, pak jde opravdu o život.
 SENIOR Nabídněte si. Slušným chováním
 získáte víc než hrubým násilím.

ORLANDO Umírám hlad, dejte mi to jídlo.
 SENIOR Sedněte si k nám ke stolu a jezte. 105
 ORLANDO Jste laskaví! Odpusťte, prosím vás!
 Myslel jsem, že v té divočině tady
 to jinak nejde než se chovat hrubě
 a divoce. Však ať jste kdokoli,
 kdo v této nepřístupné pustině 110
 ve stínu zádumčivých velikánů
 necháváte čas plynout mimo vás,
 pokud jste zažili kdy lepší dny,
 pokud vás svolával zvon k modlitbám,

	If ever sat at any good man's feast, If ever from your eyelids wiped a tear, And know what 'tis to pity and be pitied, Let gentleness my strong enforcement be; In the which hope I blush, and hide my sword.	115
SENIOR	True is it that we have seen better days, And have with holy bell been knolled to church, And sat at good men's feasts, and wiped our eyes Of drops that sacred pity hath engend'red; And therefore sit you down in gentleness, And take upon command what help we have That to your wanting may be minist'red.	120 125
ORLANDO	Then but forbear your food a little while, Whiles, like a doe, I go to find my fawn, And give it food. There is an old poor man Who after me hath many a weary step Limped in pure love; till he be first sufficed, Oppressed with two weak evils, age and hunger, I will not touch a bit.	130
SENIOR	Go find him out. And we will nothing waste till you return.	
ORLANDO	I thank ye; and be blest for your good comfort! <i>Exit.</i>	135
SENIOR	Thou seest we are not all alone unhappy: This wide and universal theatre Presents more woeful pageants than the scene Wherein we play in.	
JACQUES	All the world's a stage, And all the men and women merely players; They have their exits and their entrances; And one man in his time plays many parts, His acts being seven ages. At first the infant, Mewling and puking in the nurse's arms; Then the whining school-boy, with his satchel And shining morning face, creeping like snail Unwillingly to school. And then the lover, Sighing like furnace, with a woeful ballad Made to his mistress' eyebrow. Then a soldier, Full of strange oaths, and bearded like the pard, Jealous in honour, sudden and quick in quarrel, Seeking the bubble reputation Even in the cannon's mouth. And then the justice,	140 145 150

	pokud vás někdy hostil dobrý člověk, pokud jste někdy slzy lítosti stírali z očí sobě nebo jiným, svou vlídnost nechte za mne orodovat, a já se studem odložím svůj meč.	115
SENIOR	Je pravda, že jsme žili líp než dnes, svatý zvon svolával nás k obřadu, hodovali jsme s přáteli a z očí sobě i jiným utírali slzy, a proto přisedni a my si vlídně vyslechneme tvé přání, a pak ti pomůžeme, jak nejlépe to svedem.	120 125
ORLANDO	Pak počkejte jen chvíli s hostinou, než přivedu jak srna kolouška toho, kdo zmírá hlady – starce, který belhá se z lásky za mnou dlouhý čas. Dva týdny čelí dvěma nepřítelům: hladu a stáří. Nedotknu se jídla dřív, než se nají on.	130
SENIOR	Přiveďte ho, my zatím na vás s jídlem počkáme.	
ORLANDO	Bůh žehnej vám za vaši dobrotu. <i>Odejde.</i>	135
SENIOR	Vidíš, že nejsme na tom zle jen my. Na velké scéně světa hraje se víc truchloher než pouze ta, jež se nás týká.	
JACQUES	Celý svět je divadlo a muži, ženy na něm jsou jen herci. Mají své příchody a odchody a každý za svůj život sehraje víc rolí v sedmi aktech. První – dítě, bulí a blinká chůvě v náručí, pak brumlající školák, který s brašnou se líně sune do školy jak šnek, tváře mu hoří. Pak je milenec, jenž sálá jako pec a pje píseň o obočí své milé. Potom voják, co vousy má jak pardál, přísahá, hájí svou čest a bojuje jak lev a za bublinou slávy šel by třeba do chřtánů kanónů. Pak přijde soudce.	140 145 150

In fair round belly with good capon lined,
 With eyes severe and beard of formal cut, 155
 Full of wise saws and modern instances;
 And so he plays his part. The sixth age shifts
 Into the lean and slippered pantaloon,
 With spectacles on nose and pouch on side,
 His youthful hose, well saved, a world too wide 160
 For his shrunk shank; and his big manly voice,
 Turning again toward childish treble, pipes
 And whistles in his sound. Last scene of all,
 That ends this strange eventful history,
 Is second childishness and mere oblivion; 165
 Sans teeth, sans eyes, sans taste, sans every thing.
Re-enter Orlando with Adam.

SENIOR Welcome. Set down your venerable burden,
 And let him feed.

ORLANDO I thank you most for him.

ADAM So had you need;
 I scarce can speak to thank you for myself. 170

SENIOR Welcome; fall to. I will not trouble you
 As yet to question you about your fortunes.
 Give us some music; and, good cousin, sing.

AMIENS (*Sings*) Blow, blow, thou winter wind,
 Thou art not so unkind 175
 As man's ingratitude;
 Thy tooth is not so keen,
 Because thou art not seen,
 Although thy breath be rude.
 Heigh-ho! Sing heigh-ho! Unto the green holly. 180
 Most friendship is feigning, most loving mere folly.
 Then, heigh-ho, the holly!
 This life is most jolly.
 Freeze, freeze, thou bitter sky,
 That dost not bite so nigh 185
 As benefits forgot;
 Though thou the waters warp,
 Thy sting is not so sharp
 As friend rememb'ring not.
 Heigh-ho! sing heigh-ho! Unto the green holly. 190
 Most friendship is feigning, most loving mere folly.
 Then, heigh-ho, the holly!
 This life is most jolly.

V kulatém bříšku tráví kuřátko,
 oči má přísné, bradku zastřiženou, 155
 a celý výstup sype průpovědky
 a stará moudra. V šestém jednání
 jde na scénu vyzábly dědula,
 v pantoflích, s brýlemi a v kašatech
 ještě dost zánovních, i když mu trochu 160
 plandají na těle. Dřív mužný hlas
 mu zas jak děcku občas přeskochí,
 hrčí to v něm a píská. V posledním
 aktu té strastiplné historie
 se vrací mimino a mizí paměť, 165
 zuby i zrak i chuť a vůbec všechno.
Vystoupí Orlando s Adamem.

SENIOR Vítejte. Složte sem svůj vzácný náklad,
 a nechte ho se najíst.

ORLANDO I za něj děkuji.

ADAM A dobře děláš,
 já nemám sílu ani poděkovat. 170

SENIOR Sedte a jezte. Nebudu vás teď
 obtěžovat žádnými dotazy.
 Hrajte a ty, příteli, zazpívej.

AMIENS (*Zpívá*) Duj, větře mrazivý,
 z nás každý dobře ví, 175
 že nevděk více než ty souží nás.
 Ani sníh fujavic
 nestudí nás víc
 než lidská srdce, která sežeh mráz.
 Hej hou! Hej hou! Zelené údolí. 180
 Když přítel zrádný je, to nejvíc zabolí.
 Hej hou! Hej hou! V údolí zeleném
 radost a štěstí naleznem.
 Mráz ať nás kouše dál,
 to vydržet se dá 185
 víc nežli nečekaná zklamání.
 Ať prší, chumelí,
 my budem veselí,
 nám píseň tíseň z duše vyhání.
 Hej hou! Hej hou! Zelené údolí. 190
 Když přítel zrádný je, to nejvíc zabolí.
 Hej hou! Hej hou! V údolí zeleném
 radost a štěstí naleznem.

SENIOR If that you were the good Sir Rowland's son,
 As you have whispered faithfully you were, 195
 And as mine eye doth his effigies witness
 Most truly limned and living in your face,
 Be truly welcome hither. I am the Duke
 That loved your father. The residue of your fortune,
 Go to my cave and tell me. Good old man, 200
 Thou art right welcome as thy master is.
 Support him by the arm. Give me your hand,
 And let me all your fortunes understand.

Exeunt.

SENIOR Vítám vás mezi námi, drahý pane.
 To, že jste syn rytíře Rowlanda, 195
 jak jste mi důvěrně teď prozradil,
 mi zjevně prozrazuje vaše tvář.
 Jste celý on. A já jsem vévoda,
 jenž míval ho moc rád. V mé jeskyni
 mi všechno vypovíte. Drahý starče, 200
 jste u nás vítán stejně jak váš pán.
 Podepřete ho. Vy mi ruku dejte
 a o svých osudech mi vyprávějte.

Odejdou.